

Technisch rapport sociaal statuut van de student

Inhoud

- 1 Inleiding
- 2 Studietoelagen Vlaamse overheid
- 3 Studiegelden
- 4 Toegang tot de studentenvoorzieningen
- 5 Kinderbijslag
- 6 Studentenarbeid
- 7 Ziekteverzekering
- 8 Fiscaliteit
- 9 Onderhoudsplicht
- 10 Domicilie
- 11 Leefloon
- 12 Studeren met werkloosheidsuitkeringen
- 13 Opleidingscheques
- 14 Tijdskrediet
- 15 Betaald educatief verlof
- 16 Openbaar vervoer
- 17 Studeren met een functiebeperking
- 18 Verblijfwetgeving

1 Inleiding

Dit technisch rapport over het sociaal statuut van de student is een bijlage bij het advies van de Raad Hoger Onderwijs over het sociaal statuut van de student. In dit rapport wordt dieper ingegaan op de verschillende tekortkomingen van de huidige regelgeving. Het pleit voor een goede afstemming tussen de verschillende domeinen van de Vlaamse en federale regelgeving. Het stelt een aantal oplossingen voor om het sociaal statuut van de student van vandaag coherenter en transparanter te maken. Deze aanpassingen aan de regelgeving zijn dringend en moeten op korte termijn gebeuren. De voorgestelde aanpassingen zijn ingegeven door een visie die uitgaat van de student van vandaag. In dit emancipatorisch model wordt de student gezien als een zelfstandig individu, dat functioneert in een samenleving waarin de gezinsrealiteit de afgelopen decennia sterk is geëvolueerd. De voorgestelde aanpassingen kaderen in een visie waarin de familiale solidariteit die vandaag de kern is van het sociale studentenstatuut, behouden blijft, maar sterker geflankeerd wordt door een systeem van maatschappelijke solidariteit.

Voor elk van de gekozen rechtsdomeinen of sociale voorzieningen die in dit rapport behandeld worden werd de gehanteerde definitie student bekeken en de invloed van het

aantal studiepunten, de leeftijdsgrenzen, het soort contract en de studievoortgang. Daarnaast worden knelpunten en aanbevelingen geformuleerd.

Dit technisch rapport werd in opdracht van de Raad Hoger Onderwijs opgesteld door de volgende deskundigen: Katrien De Bruyn, Frans Devenyns, An Francier, Gaspar Haenecaert, Mathilde Joos, Ann Lambert, Elke Oeyen, Bietje Nottebaere, Nele Spaas.

2 Studietoelagen van de Vlaamse overheid

2.1 Definitie student

Decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap 08.06.07:

Art. 5. 36° Student: de persoon, ingeschreven in een onderwijsinstelling voor hoger onderwijs.

Men kan onder student verstaan: ingeschreven voor minstens 27 studiepunten (behalve in het diplomajaar) met een diplomacontract voor een opleiding die geaccrediteerd is en die georganiseerd wordt door een ambtshalve geregistreeerde instelling.

2.2 Soort contract

De regelgeving betreffende studietoelagen van de Vlaamse overheid stelt dat een student slechts in aanmerking kan komen voor een studietoelage indien hij is ingeschreven met een diplomacontract. Op deze manier wil men de studievoortgang stimuleren: enkel bij diplomacontracten gaat de student een duidelijk engagement aan om een diploma te behalen. Een inschrijving met een credit- of een examencontract opent geen recht op een studietoelage.

Iedere student kan een studietoelage krijgen voor het behalen van een diploma voor twee initiële bachelors, één master, een specifieke lerarenopleiding, en voor het voltooien van een voorbereidingsprogramma en een schakelprogramma. De studietoelage wil namelijk het recht op een basisopleiding verzekeren. Er wordt dus géén studietoelage verleend voor het volgen van een ba-na-ba en een ma-na-ma.

Om in aanmerking te komen voor een studietoelage moet een student een opleiding volgen die geaccrediteerd is, erkend is als nieuwe opleiding of tijdelijk erkend is, en die georganiseerd wordt door een ambtshalve geregistreeerde instelling.

2.3 Invloed studiepunten

De regelgeving betreffende studietoelagen van de Vlaamse overheid vereist een inschrijving voor minstens 27 studiepunten per academiejaar, behalve in het diplomajaar. De bedoeling van deze voorwaarde is het stimuleren van voldoende studievoortgang.

2.4 Leeftijd

In de wetgeving wordt geen leeftijdsgrens vermeld.

2.5 Studievoortgang

De studievoortgang wordt gemeten door rekening te houden met het aantal opgenomen en verworven credits die de student heeft behaald.

Ook moeten studenten bewust kiezen welk diploma ze willen behalen. Daarom wordt een maximaal aantal credits bepaald dat een student mag verwerven om een bepaald diploma te behalen.

Met het concept jokerkrediet heeft men een element van studievoortgang willen inbouwen. Indien een student niet voldoende krediet heeft, dient het jokerkrediet te worden aangewend. Maar de praktijk blijkt niet zo eenduidig.

2.6 Knelpunten en aanbevelingen

2.6.1 Soort contract

Enkel studenten met een diplomacontract komen in aanmerking voor een studietoelage. Studenten kunnen echter met een examen- of creditcontract ook studievoortgang maken. De overheid heeft ervoor gekozen om deze studievoortgang niet in aanmerking te nemen omdat men dan ook rekening zou moeten houden met het aantal studiepunten waarvoor een student zich met een examen- of creditcontract heeft ingeschreven (opgenomen studiepunten). Dit betekent dat het toelagekrediet zou kunnen dalen ook al kan een student voor de gevolgde studies geen studietoelage krijgen. De overheid lost dit op door de student die zich na een examen- of creditcontract inschrijft met een diplomacontract ook een startkrediet te verlenen.

Welke keuze is het meeste aangewezen: een toelage verlenen voor een creditcontract of een examencontract of enkel rekening houden met de verworven studiepunten? Er moet onderzocht worden wat haalbaar is. Een student met een creditcontract behaalt meestal ook een diploma en maakt ook studiekosten. De auteurs van dit technisch rapport stellen voor dat men een toelage zou toekennen aan studenten die zich inschrijven met een credit- of examencontract van minstens 27 studiepunten.

De auteurs van dit rapport stellen bovendien voor dat men sowieso de toelatingsvoorwaarden tot selectieve voorzieningen van de studentenvoorzieningen zou wijzigen, zodat via de selectieve voorzieningen ook studenten ingeschreven met een examen- of een creditcontract kunnen ondersteund worden (zie verder).

2.6.2 Soort opleiding

Er wordt géén studietoelage verleend voor het volgen van een ba-na-ba en een ma-na-ma.

In het nieuwe financieringsmechanisme worden bachelor-na-bacheloropleidingen echter voor de helft gefinancierd en is er in de toekomst een bijkomende financiering gepland voor bepaalde bachelor-na-bacheloropleidingen en master-na-masteropleidingen. Als er overheidsfinanciering komt voor het inrichten van deze opleidingen, dan is het niet meer dan rechtvaardig dat deze opleidingen ook toegankelijk worden voor de minder gegoede student.

Beursstudenten moeten dus voldoende kansen krijgen voor verdere specialisatie, onder de vorm van een tweede bachelor, een master of een aanvullende opleiding. De

keuzemogelijkheid zou moeten bestaan om het studietoelagekrediet dat nu bestaat voor de tweede bachelor, ook in te zetten voor een financierbare ba-na-ba of ma-na-ma.

2.6.3 Invloed studiepunten

De auteurs van dit rapport hebben overwogen of de ondergrens van 27 studiepunten een noodzakelijke voorwaarde moet blijven. Studenten die zich inschrijven met een diplomacontract hebben er alle baat bij zo snel mogelijk af te studeren maar kunnen zich door individuele omstandigheden (beroepsleven, gezinsleven, e.d.) niet altijd voor meer dan 27 studiepunten inschrijven. Ook in het kader van volgtijdelijkheid zullen er meer studenten zijn die een beperkt aantal studiepunten kunnen opnemen en hierdoor niet aan een inschrijving van 27 studiepunten komen. Misschien is een ondergrens van 27 studiepunten misschien enkel aangewezen bij een credit- of examencontract.

De auteurs van dit technisch rapport stellen echter voor om de ondergrens van 27 studiepunten te behouden om zo de verschillende rechtsdomeinen zo goed mogelijk op elkaar te kunnen afstemmen. Studenten die zich inschrijven voor minder dan 27 studiepunten kunnen immers altijd opgevangen worden door de selectieve voorzieningen van de studentenvoorzieningen.

2.6.4 Inkomensgrenzen en kostendekkende studietoelagen

Voorafgaande noot: de directe studiekosten hebben betrekking op de uitgaven die studenten rechtstreeks voor hun studies (moeten) maken, zoals studiegeld, vervoer, huur kamer, cursussen enz. Leefkosten zijn niet direct gerelateerd aan studeren. Leefkosten zijn kosten die ook een niet-student heeft. Voorbeelden hiervan zijn voeding, ontspanning, gewone kledij e.d. Zij worden niet ingecalculeerd. De indirecte studiekost is het gedeerde netto-inkomen tijdens de studies.

De evolutie van de studiekosten is niet los te koppelen van de financiële voorwaarden en de bedragen in het studietoelagesysteem.

Uit het onderzoek *Student in de 21ste eeuw – studiefinanciering voor het hoger onderwijs in Vlaanderen*¹ blijkt dat de studietoelagen van de Vlaamse overheid niet volstaan om de studiekosten te dekken. De studietoelagen voldoen dus niet om de studiekosten in enge zin, zoals berekend door het HIVA op basis van gegevens van 1998², te dekken en ook de indirecte onderwijsvoorzieningen moeten mee in rekening gebracht worden om tot een volledige dekking te komen. De eigen bijdrage van gezinnen die van een minimuminkomen moeten rondkomen, bedraagt nog 20 à 25 % van de geraamde studiekost. Omdat de toegang tot het systeem van studietoelagen zo laag is, neemt de studiekost zeer snel toe voor de lagere middengroepen van de inkomensverdeling. Door het sterk degressieve verloop van de studietoelagen komt een student uit een gezin dat van een minimumloon moet leven, echter al niet meer in aanmerking voor een volledige studietoelage.

¹ Cantillon, B., Verbist G. Segal, I. 2005. *Student in de 21^e eeuw*. Onderzoek in opdracht van het Departement onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.
http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/projecten/2003/Student_%2021ste_%20eeuw_rapport.htm#_Toc119460636

² Bollens, J., Groenez, S., Vleugels, I., Verhaeghe J.P & Leen Ackaert. (2000) Studiekosten in het hoger onderwijs. Wat het kost om deel te nemen aan het hogeschool- en universitair onderwijs? Leuven: HIVA
<http://www.hiva.be/per Onderzoeksproject.php?id=1554>

Vanuit democratiseringsoogpunt is het echter aangewezen dat de studietoelagen niet enkel de directe studiekosten dekken, maar ook een deel van de indirecte studiekosten, om aldus de financiële drempel tot het hoger onderwijs te verlagen.

In dezelfde studie valt ook te lezen dat de studietoelage voor de hogeschoolstudenten slechts een studiekostendekking heeft van 81 % voor de spoorstudent en slechts 76 % voor een kotstudent. De minimumgrenzen blijken onder de strenge EU-armoedegrens te liggen zodat zelfs gezinnen op of onder de laagste armoedegrens niet de volledige studietoelage krijgen en dat van zodra het gezinsinkomen wat hoger komt te liggen, zij snel lagere studietoelagen krijgen. De verwijzing naar de verschillende vangnetten (kinderbijslag, belastingkrediet en studentenvoorzieningen) is zinvol, maar de complementaire studiefinanciering van studentenvoorzieningen kan niet in de plaats komen van het structurele en selectieve systeem van de studietoelagen. Kinderbijslag en belastingverminderingen zijn eerder bedoeld voor gewone leefkosten.

De auteurs van dit rapport pleiten dan ook om niet alleen de maximumgrenzen maar vooral de minimumgrenzen op te trekken en om de bedragen van de studietoelagen af te stemmen op de studiekosten.

2.6.5 Woonbonus

Sinds 2005 heeft de overheid de aftrekregels aantrekkelijker gemaakt voor gezinnen met een gemiddeld inkomen die een eerste woning bouwen of kopen. Deze nieuwe regels bieden de mogelijkheid om een flink stuk van de rentekosten in mindering te brengen van het belastbare inkomen. De kapitaalaflossingen, interesten en premies van de schuldsaldoverzekeringen van een hypothecair krediet voor de enige en eigen woning kan men inbrengen en resulteren in de zogenaamde Woonbonus. Voor de enige en eigen woning mag men 1.920 euro aftrekken per persoon en per inkomstenjaar. De eerste tien jaar komt daar nog eens 640 euro per persoon bovenop, ten minste als de woning de enige woning blijft. Wie minstens drie kinderen ten laste heeft, mag jaarlijks nog eens 60 euro aftrekken.

Voor de nieuwe hypothecaire leningen gebeurt deze aftrek vooraleer het gezamenlijk belastbaar inkomen wordt bepaald. Dit betekent dat gezinnen het gezamenlijk belastbare inkomen zien verminderen met ruim 5.000 euro, wat de kans op een studietoelage vergroot. Op zich is dit geen probleem maar het is wel 'discriminerend' voor de gezinnen die geen eigendom kunnen verwerven. Ook in andere regelgevingen wordt trouwens het gezamenlijk belastbare inkomen als maatstaf genomen om te bepalen of men wel of geen recht krijgt op een bepaalde voorziening.

Er is niet enkel een verschil voor gezinnen die geen eigendom kunnen verwerven maar er is dus ook een verschil voor degenen die voor 2005 of na 2005 een woning hebben aangekocht.

3 Studiegelden

De hoogte van het studiegeld is afhankelijk van: de definitie van 'beursstudent', de opleiding en het soort contract en de studievoortgang.

3.1 Definitie student

Enkel de definitie van beurstariefstudent – artikel 2,5° van het flexibiliseringsdecreet – en van bijna-beursstudent – artikel 2,7° van het flexibiliseringsdecreet – spelen een rol in de hoogte van studiegeld en het leerkrediet.

3.2 Soort opleiding en contract – invloed studiepunten

3.2.1 Algemene regel – het gewone studiegeld

Volgens het flexibiliseringsdecreet (artikel 55 en 56), geldt het gewone studiegeld voor studenten ingeschreven voor initiële bachelor- en masteropleidingen, schakel- en voorbereidingsprogramma's en voor een diploma- of creditcontract.

Het studiegeld bestaat uit een vast gedeelte en een variabel gedeelte pro rata het aantal studiepunten waarvoor de student zich per academiejaar inschrijft.

3.2.2 Bijzondere regeling voor beurstariefstudenten en studenten met bijna-beurstarief (artikel 57 flexibiliseringsdecreet)

Een verminderd studiegeld wordt toegekend aan studenten ingeschreven voor bachelor- en masteropleidingen, voor schakel- en voorbereidingsprogramma's en voor een diplomacontract, als zij aan bepaalde inkomensvoorwaarden voldoen.

3.2.3 Bijzondere regeling voor examencontracten (artikel 61 flexibiliseringsdecreet)

Bij een inschrijving met een examencontract bestaat het studiegeld uit een vast gedeelte en een variabel gedeelte pro rata het aantal studiepunten waarvoor de student zich inschrijft. Het vaste gedeelte bedraagt 50 euro (niet geïndexeerd), het variabele gedeelte bedraagt 3 euro per studiepunt.

3.2.4 Bijzondere regeling voor bachelor-na-bacheloropleidingen en master-na-masteropleidingen (artikel 62 flexibiliseringsdecreet)

- Het gewone studiegeld geldt voor bachelor-na-bacheloropleidingen opgenomen in een door de Vlaamse Regering vastgestelde lijst. Dit zijn de ba-na-ba's die voor volledige financiering in aanmerking komen.
- Verhoogd studiegeld:
 - voor de andere ba-na-ba's en voor master-na-masteropleidingen die op de lijst van de Vlaamse Regering voorkomen, bedraagt het studiegeld maximaal het dubbele van het gewone studiegeld.
 - voor de andere ma-na-ma's kan de instelling een studiegeld vragen van maximum 5.400 euro; in bijzondere omstandigheden kan het studiegeld maximaal 24.790 euro bedragen, namelijk als de opleiding bijzondere kosten met zich meebrengt, als de opleiding een bepaalde beroepservaring vereist of wordt georganiseerd in samenwerking met de industrie of een beroepsorganisatie of als de opleiding een internationaal karakter heeft. Instellingen kunnen voorzien in sociale tarieven ten behoeve van minvermogende studenten.

3.2.5 Bijzondere regeling voor bepaalde buitenlandse studenten (artikel 64 flexibiliseringsdecreet)

Het instellingsbestuur bepaalt vrij en op gemotiveerde wijze het studiegeld voor de inschrijving van studenten die geen beurstariefstudent zijn, voor zover het niet gaat om:

- studenten die geen onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte;
- studenten met een verblijfsrecht van onbepaalde duur;
- studenten die slachtoffer zijn van mensenhandel;
- subsidiair beschermden;
- studenten die op 31 december van het academiejaar gedurende een onafgebroken periode van minstens 12 maanden wettig verblijven in België en dit wettig verblijf niet verleend werd om in België hoger onderwijs te volgen of te werken, noch in afwachting van een uitspraak in een asielprocedure om erkend te worden als vluchteling of als persoon die recht heeft op subsidiaire bescherming;
- studenten die op basis van de regels van de gezinshereniging met een EU-onderdaan/Belg of een niet-EU-onderdaan, de toelating verkregen hebben om een persoon zoals bedoeld in § 1 of § 2, 1° tot 7° van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, of een persoon die op 31 december van het betrokken academiejaar minstens 12 maanden wettig verblijft in België om hoger onderwijs te volgen of te werken, te begeleiden of te vervoegen.
- studenten die kandidaat vluchteling zijn of van wie de ouders kandidaat vluchteling zijn en zichzelf verblijven al sinds hun minderjarigheid in België en hebben zelf geen asielaanvraag ingediend. De asielaanvraag werd ontvankelijk verklaard voor 1 juni 2007 en hun procedure is nog lopende bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatslozen, bij de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen of bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.

3.3 Leeftijd

Niet van toepassing.

3.4 Studievoortgang

Als gevolg van het nieuwe financieringsdecreet hoger onderwijs (artikelen 46 tot 49) krijgt elke student vanaf 2008-2009 een leerkrediet van 140 studiepunten. Het leerkrediet wordt ingezet voor inschrijvingen voor initiële bachelor- en masteropleidingen en voor een diploma- of creditcontract.

Bij de inschrijving gaat het aantal studiepunten waarvoor een student inschrijft af van het leerkrediet. De studiepunten waarvoor hij slaagt, krijgt hij terug bij zijn leerkrediet. De studiepunten waarvoor hij niet slaagt, is hij kwijt. De eerste 60 studiepunten die een student ingeschreven voor een diplomacontract verwerft, worden dubbel terug bij zijn leerkrediet geteld.

Als een student onvoldoende studievoortgang heeft en daardoor ontoereikend leerkrediet heeft, kan de instelling beslissen de inschrijving te weigeren of een hoger studiegeld te vragen voor de studiepunten waarvoor hij te weinig leerkrediet heeft. Een weigering is niet mogelijk als de student al een bachelordiploma heeft behaald, maar niet voldoende

leerkrediet heeft om aan een master te beginnen. Het hogere studiegeld kan maximaal het dubbele bedragen van het gewone studiegeld.

3.5 Knelpunten en aanbevelingen

3.5.1 Ba-na-ba's en ma-na-ma's

Volgens het nieuwe financieringsdecreet krijgen instellingen geen financiering voor ma-na-ma's en slechts een gedeeltelijke financiering voor ba-na-ba's. Vanaf het begrotingsjaar 2011 kunnen ba-na-ba's volledig en ma-na-ma's gedeeltelijk gefinancierd worden. Om voor deze (bijkomende) financiering in aanmerking te komen, moeten de opleidingen op een lijst voorkomen die de Vlaamse Regering goedkeurt, na advies door de Erkenningscommissie. Of een opleiding voor deze lijst geselecteerd wordt, hangt af van de maatschappelijke meerwaarde van de opleiding, de wetenschappelijke relevantie (enkel voor ma-na-ma's) en de kwaliteit van de opleiding.

Voor de aanvullende opleidingen die slechts gedeeltelijk gefinancierd worden, kunnen de instellingen een hoger studiegeld vragen, tot maximaal het dubbel van het gewone studiegeld. Voor ma-na-ma's die niet op de lijst voorkomen – en die dus helemaal niet gefinancierd worden – mogen de instellingen maximaal 5.400 euro vragen en, voor sommige opleidingen, zelfs maximaal 24.790 euro.

Door deze evolutie zal het behalen van een aanvullende opleiding nog enkel weggelegd zijn voor de goeude studenten. Voor aanvullende opleidingen ontvangen studenten geen studiefinanciering van de Vlaamse overheid. Het verhoogde studiegeld betekent een bijkomend struikelblok voor minvermogende studenten om nog een aanvullende opleiding aan te vatten. Het decreet geeft instellingen de mogelijkheid om sociale tarieven te hanteren voor minvermogende studenten. Dit is een gemiste kans: beter ware geweest als in het decreet zélf was bepaald dat minvermogende studenten die aan de financiële voorwaarden voor studiefinanciering voldoen en een aanvullende opleiding volgen, in aanmerking komen voor het beurstarief; in ieder geval voor de financierbare opleidingen en eventueel mits de instellingen een financiële compensatie ontvangen. Minstens had het decreet moeten voorzien dat deze groep studenten geen verhoogd studiegeld dient te betalen.

Als gevolg van de vroegere artikelen 62, §2, 2° en § 3, 2° van het flexibiliseringsdecreet kon het bijzondere studiegeld van maximum 24.790 euro dat voor sommige opleidingen is voorzien, enkel worden gevraagd van studenten in een ba-na-ba's of een ma-na-ma's die op het ogenblik van de inschrijving beroepsactief waren én ten minste 3 jaar in het bezit waren van een bachelor- of masterdiploma. Studenten die hier niet onder vielen, dienden maximaal 5.400 euro te betalen. Het financieringsdecreet heeft deze sociale correctie voor niet-beroepsactieve studenten of studenten die minder dan 3 jaar beroepsactief zijn, niet behouden. Ook van deze studenten, die vaak nog niet over de nodige financiële middelen beschikken, kan voortaan het maximale studiegeld van 24.790 euro worden gevraagd.

3.5.2 Nationaliteitsvoorwaarden

Op grond van artikel 2, 5°, b van het flexibiliseringsdecreet wordt elke EER-student als beurstariefstudent beschouwd van zodra hij/zij aan de financiële voorwaarden voldoet om een studiefinanciering te verkrijgen van de Vlaamse Gemeenschap. Dit is ruimer dan het decreet op de studiefinanciering van 8 juni 2007. Dat bepaalt dat minvermogende EER-

studenten gerechtigd zijn op studiefinanciering in Vlaanderen als ze voldoen aan bepaalde voorwaarden, van hetzij tewerkstelling in België of van een zekere verblijfsduur (voor EU-studenten). Deze voorwaarden zijn in overeenstemming met de recente evoluties in de Europese wetgeving en rechtspraak.

Het is dan ook niet helemaal logisch dat de nationaliteitsvoorwaarden om recht te hebben op het beurstarief bij inschrijving in Vlaanderen niet dezelfde zijn als deze om recht te hebben op studiefinanciering in Vlaanderen. Concreet betekent dit dat minvermogende studenten die geen studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap ontvangen omdat ze niet aan de nationaliteitsvoorwaarden voor studiefinanciering voldoen, toch mogen inschrijven aan het beurstarief, louter en alleen omdat ze EER-student zijn. Een bijkomend praktisch bezwaar is dat het voor onderwijsinstellingen zeer moeilijk en quasi onuitvoerbaar is om de financiële minvermogendheid van EER-studenten te toetsen. Voor de beoordeling van minvermogendheid dient immers rekening gehouden te worden met het netto-belastbaar inkomen, zoals bepaald volgens Belgisch recht. De notie 'belastbaar inkomen' in de verschillende landen van de EER wordt doorgaans anders ingevuld dan in België. Het probleem komt duidelijk voort uit een gebrek aan harmonisering binnen Europa. Dit is een opdracht voor het Bologna-proces. Er wordt daarom best binnen dit kader van Bologna een overzicht ontwikkeld dat weergeeft welke financiering studenten in hun thuisland ontvangen.

Vanuit het oogpunt van de praktische haalbaarheid en de werkvloerrealiteit (onderzoek naar de bestaansmiddelen) lijkt het logisch dat de EER-studenten die niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarden van de studiefinanciering van de Vlaamse overheid, het normale studiegeldtarief betalen en bijgevolg niet in aanmerking komen voor het beurstarief of bijna-beurstarief volgens de regelgeving van de Vlaamse overheid.

Voor bepaalde categorieën van niet-EER-studenten wordt echter wel gepleit voor een aanpassing van de toepassing van het verminderde studiegeldtarief. Het flexibiliseringsdecreet stelt dat het instellingsbestuur vrij en op gemotiveerde wijze het studiegeld bepaalt voor de inschrijving van studenten die geen beurstariefstudent zijn, voor zover het niet gaat om studenten (niet-EER-onderdanen) die op 31 december van het betrokken school- of academiejaar gedurende een onafgebroken periode van minstens twaalf maanden wettig verblijven in België (artikel 64, 5° van het flexibiliseringsdecreet). Dit wettig verblijf telt niet mee wanneer het visumstudenten, arbeidsmigranten of asielzoekers betreft.

Deze voorwaarde van twaalf maanden wettig verblijf bemoeilijkt de instroom van bepaalde niet-EER-onderdanen in het hoger onderwijs. Heel wat vreemdelingen verblijven al feitelijk gedurende langere periodes in België gedurende welke ze in staat zijn geweest het Nederlands te leren. Op basis van artikel 9 bis van de vreemdelingenwet zullen sommigen onder hen een wettig verblijf bekomen omwille van te lange verblijfsprocedures, een prangende humanitaire situatie of omwille van een duurzame lokale verankering in België. Deze personen krijgen in eerste instantie meestal een verblijfsrecht van beperkte duur. Dit verblijf is verlengbaar en kan na verloop van enkele jaren worden omgezet in een verblijfsrecht van onbepaalde duur. De auteurs van dit rapport zijn van mening dat de voorwaarde van minstens twaalf maanden verblijf voor die personen die geregulariseerd werden op basis van artikel 9 bis of 9 ter van de vreemdelingenwet een onwenselijke en overbodige hindernis is voor een mogelijke instroom in het hoger onderwijs en een belemmering voor een succesvolle integratie in het algemeen. Integratie en een sterke positie op de arbeidsmarkt is voor veel niet-EER-onderdanen een lang en soms moeilijk proces en het is daarom cruciaal dat dit proces zo snel mogelijk kan worden opgestart.

De auteurs van dit rapport stellen dan ook voor om de voorwaarde van minstens twaalf maanden wettig verblijf voor personen die geregulariseerd werden op basis van de vreemdelingenwet te laten vallen zodat zij zich aan het normale tarief kunnen inschrijven.

Omwille van de bovenstaande redenen pleiten de auteurs er eveneens voor om ook de nationaliteitsvoorwaarden voor de financierbaarheid van studenten, de selectieve voorzieningen en de studietoelagen voor niet-EER-onderdanen die werden geregulariseerd op basis van de vreemdelingenwet, aan te passen en de voorwaarde van minstens twaalf maanden wettig verblijf te laten vallen.

3.5.3 Administratieve overlast ?

Voor de hogescholen en de universiteiten zijn de studiegelden uiteraard een belangrijke inkomstenbron. De wijze waarop de instellingen de studiegelden innen, is zeer verschillend van elkaar. Dit brengt veel administratief werk met zich mee en is het handig om meteen het juiste tarief aan te rekenen. In sommige instellingen kunnen de studenten op eenvoudig verzoek inschrijven aan het tarief van beursstudent en gebeurt de controle achteraf op basis van de gegevens van de Afdeling Studietoelagen. Andere instellingen hanteren een strenger systeem waarbij alle studenten het hoogste studiegeld betalen en nadien het saldo terug krijgen. Vanuit sociaal oogpunt is enkel een uniform, transparant en sociaal systeem verdedigbaar waarbij de studenten een correcte prijs betalen. Op die manier moeten zij niet onnodig te veel betalen, worden zij niet van het kastje naar de muur gestuurd en wordt de administratieve rompslomp beperkt.

4 Toegang tot studentenvoorzieningen

Studentenvoorzieningen bestaan uit selectieve en universele voorzieningen.³ *Universele voorzieningen* verwijzen naar diensten die openstaan voor alle studenten ongeacht hun sociale of financiële achtergrond. Zij moeten de randvoorwaarden voor het studeren verbeteren. *Selectieve voorzieningen* verwijzen naar vormen van tegemoetkoming of dienstverlening die openstaan voor studenten die behoren tot een specifieke doelgroep en die toegekend worden op basis van een individuele behoefte, meestal bepaald op basis van een onderzoek naar bestaansmiddelen.⁴

Daarnaast kan niet-structurele hulp in noodsituaties aan alle studenten verleend worden. Zo kunnen bijvoorbeeld buitenlandse studenten die regulier zijn ingeschreven maar niet in aanmerking komen voor een financiële ondersteuning omdat ze niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarden vanuit het decreet studentenvoorzieningen, toch uitzonderlijk geholpen worden omwille van een noodsituatie. Onderstaande bijdrage gaat in op de toegang tot selectieve voorzieningen.

³ Decreet van 30/04/2004 betreffende de studiefinanciering en studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap zoals gewijzigd door het decreet van 08/06/2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap

⁴ Van Hoestenbergh, L., 2007. Studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs. In: Van Hoestenbergh, L. en Verstegen, R. (red.) Student en recht. Juridische en sociale gids voor het hoger onderwijs, Leuven: ACCO

4.1 Definitie student

Zoals hierboven al gesteld zijn selectieve voorzieningen voorbehouden aan studenten met individuele, specifieke behoeften omwille van hun zwakke sociale of financiële situatie. Concreet moeten ze aan drie voorwaarden voldoen:

- 1 Nationaliteitsvoorwaarden (= nationaliteitsvoorwaarden studiefinanciering)
 - Belgen;
 - EU-onderdanen die 5 jaar onafgebroken in België verblijven;
 - (kinderen van) EER-onderdanen die werken/gewerkt hebben in België;
 - vreemdelingen met een verblijfsrecht van onbepaalde duur;
 - slachtoffers mensenhandel;
 - personen die een subsidiaire bescherming genieten;
 - vreemdelingen die minstens 12 maanden wettig verblijven;
 - gezinsherenigers;
 - (kinderen van) kandidaat-vluchtelingen van wie de asielaanvraag ontvankelijk werd verklaard.
- 2 De student is ingeschreven aan een ambtshalve geregistreerde instelling met een diplomacontract.
- 3 De student behoort tot één van de volgende specifieke groepen:
 - minvermogende studenten die al dan niet recht hebben op een studiefinanciering;
 - studenten waarvan een ouder geboren is in een ontwikkelingsland dat is opgenomen in het eerste deel van de lijst van het Comité voor Ontwikkelingshulp (DAC) van de OESO;
 - studenten met een functiebeperking of chronische ziekte;
 - studenten uit nieuw samengestelde leefeenheden;
 - studenten met een studiebewijs van het beroepssecundair onderwijs;
 - alleenstaande studenten met kinderen ten laste.

Daarnaast kunnen ook buitenlandse studenten die in het kader van de programma's van DGOS hoger onderwijs volgen aan een ambtshalve geregistreerde instelling, in aanmerking komen voor selectieve voorzieningen.

4.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

Enkel studenten die ingeschreven zijn met een diplomacontract kunnen een beroep doen op selectieve voorzieningen. Er zijn geen voorwaarden voor wat betreft het soort opleiding (bachelor, master, enz.).

4.3 Invloed studiepunten

Het aantal studiepunten waarvoor een student is ingeschreven is niet van belang voor de toegang tot selectieve voorzieningen.

4.4 Leeftijd

Er zijn geen leeftijdsgrenzen.

4.5 Studievoortgang

De toegang tot selectieve voorzieningen is niet gekoppeld aan de studievoortgang.

4.6 Knelpunten en aanbevelingen

Gezien de doelstelling van selectieve voorzieningen is het logisch dat deze voorzieningen enkel toegankelijk zijn voor specifieke groepen van studenten (zie punt 3 in 4.1).

Selectieve voorzieningen onderscheiden zich van universele doordat zij slechts aan bepaalde, in artikel 61 van het decreet opgesomde doelgroepen mogen worden aangeboden. De studenten uit deze doelgroepen moeten dan wel beantwoorden aan de in artikel 12 omschreven nationaliteitsvoorwaarden en (rechtmatig) ingeschreven zijn met een diplomacontract.

In de praktijk is gebleken dat dit onderscheid vaak niet helder te maken is en dat het niet zelden mogelijk is om een zicht te krijgen op de bestedingen binnen elke categorie.

Het onderscheid tussen deze twee soorten voorzieningen is zinvol, maar met het oog op meer transparantie is een meer accurate en eenduidiger definitie van 'selectief' en 'universeel' wenselijk. Een mogelijkheid is om af te stappen van het decreetaal opsommen van doelgroepen, zodat het accent komt te liggen op de aard van de verstrekte voorziening, eerder dan op diegene die ervoor in aanmerking komt. Deze maatregel zou een stap zijn van een doelgroepenbeleid naar een inclusief beleid.

Daarnaast heeft men de selectieve voorzieningen gedeeltelijk afgestemd op de voorwaarden voor het verkrijgen van studiefinanciering van de Vlaamse overheid.

In de Memorie van toelichting van het decreet van 30 april 2004 betreffende de studiefinanciering en de studentenvoorzieningen wordt gesteld dat de studiefinanciering en studentenvoorzieningen complementair zijn en elkaar aanvullen.

Door deze afstemming werden twee belangrijke voorwaarden geformuleerd. De toegang tot selectieve voorzieningen is namelijk beperkt tot studenten die voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarden voor het verkrijgen van studiefinanciering én tot studenten met een diplomacontract (zie punt 1 en 2 in 4.1).

Dit heeft als gevolg dat bepaalde groepen van buitenlandse studenten en studenten met een creditcontract niet in aanmerking komen voor selectieve voorzieningen, terwijl de onderwijsinstelling wel financiering krijgt voor deze studenten. Aan deze studenten kunnen enkel selectieve voorzieningen worden toegekend onder de vorm van 'niet-structurele noodhulp'.

De selectieve voorzieningen hebben een residuair karakter ten aanzien van studiefinanciering. Dit geldt in het bijzonder voor die studenten waarvoor de onderwijsinstelling financiering krijgt.⁵ Zo zijn de nationaliteitsvoorwaarden om beschouwd te worden als financierbare student ruimer dan de nationaliteitsvoorwaarden om in aanmerking te komen voor studiefinanciering en dus ook voor selectieve voorzieningen.

Het principe dat elke financierbare student voor de hogeschool of universiteit ook toegang krijgt tot zowel de selectieve als de universele voorzieningen wordt algemeen aanvaard op voorwaarde dat er, vooral wat betreft de selectieve voorzieningen, voldoende garanties en

⁵ *Decreet van 05/03/2008 betreffende de financiering van de werking van hogescholen en de universiteiten in Vlaanderen*

mogelijkheden zijn om via objectieve criteria en gegevens een inschatting te maken van de echte behoeften en de noden. Dit is een zeer moeilijke oefening en kan vooralsnog niet veralgemeend worden voor de EER-studenten. In afwachting blijft de huidige regeling aangewezen.

Voor de niet-EER-studenten is er echter wel nood aan een actualisering. Het decreet van 30 april 2004 betreffende de studiefinanciering en studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap koppelt het aanbieden van selectieve voorzieningen door studentenvoorzieningen aan de nationaliteitsvoorwaarden voor studiefinanciering. Voor niet-EER-onderdanen geldt de voorwaarde van minstens twaalf maanden wettig verblijf in België gedurende een onafgebroken periode op 31 december van het betrokken school- of academiejaar. Zoals hoger vermeld onder punt 3.5.2 bemoeilijkt deze voorwaarde van twaalf maanden wettig verblijf de instroom van bepaalde niet-EER-onderdanen in het hoger onderwijs. We denken in het bijzonder aan geregulariseerde vreemdelingen die meestal in eerste instantie een verblijfsrecht van beperkte duur verkrijgen en vaak al feitelijk gedurende langere periodes in België verblijven en aan wie na verloop van enkele jaren een verblijfsrecht van onbepaalde duur kan worden toegekend. We zijn van mening dat de voorwaarde van minstens twaalf maanden verblijf voor die personen die geregulariseerd werden op basis van de vreemdelingenwet een onwenselijke en overbodige hindernis is voor een mogelijke instroom in het hoger onderwijs. We stellen dan ook voor om de voorwaarde van minstens twaalf maanden wettig verblijf om in aanmerking te komen voor selectieve studentenvoorzieningen voor deze specifieke doelgroep te laten vallen.

Tenslotte moeten de studentenvoorzieningen binnen het wettelijke kader voldoende eigen beslissings- en beleidsruimte krijgen om studenten te ondersteunen indien zij dit nodig achten, rekening houdend met de individuele situatie van de student en met de financiële mogelijkheden van de studentenvoorziening.

5 Kinderbijslag

5.1 Definitie student

Geeft recht op kinderbijslag: *het kind dat ingeschreven is in één of meer inrichting(en) voor hoger onderwijs binnen of buiten het Rijk om er één of meer vorming(en) te doorlopen met een totaal van minstens 27 studiepunten per academiejaar* (artikel 9, § 1 Koninklijk besluit van 10 augustus 2005 tot vaststelling van de voorwaarden waaronder kinderbijslag wordt verleend ten behoeve van het kind dat onderwijs volgt of een vorming doorloopt).

Er is een bijzondere regeling voor kinderbijslag ten behoeve van het kind dat een verhandeling bij het einde van hogere studies voorbereidt, die een voorwaarde is tot het verkrijgen van een diploma erkend door de bevoegde overheid.

5.2 Soort contract – opleiding – instelling

De volgende studiecontracten komen in aanmerking:

- diplomacontracten
- examencontracten
- creditcontracten

Ook studenten die afstandsonderwijs volgen, komen in aanmerking voor kinderbijslag.

Worden beschouwd als hoger onderwijs:

- het in het Rijk ingerichte hoger onderwijs dat als dusdanig is erkend;
- het buiten het Rijk ingerichte hoger onderwijs waarvan het programma erkend is door de buitenlandse overheid of overeenstemt met een programma erkend door de overheid;
- de vorming van bedienaars voor erediensten erkend door de Staat;
- de wetenschappelijke leergangen als voorbereiding op de Koninklijke Militaire School of ingenieursstudies.

5.3 Invloed studiepunten

Om in aanmerking te komen voor kinderbijslag moet een student ingeschreven zijn voor ten minste 27 studiepunten per academiejaar. Om recht te hebben op kinderbijslag voor het volledige academiejaar dient de student ten laatste op 30 november van het academiejaar ingeschreven te zijn. Als het totaal van 27 studiepunten bereikt is als gevolg van één of meerdere inschrijvingen na 30 november van het academiejaar, dan is er recht op kinderbijslag vanaf de maand na de (eerste) inschrijving.

- Het volgen van de lessen is geen expliciete vereiste voor de toekenning van kinderbijslag.
- Voor studenten die nog een verhandeling bij het einde van de hogere studies moeten afwerken, die een voorwaarde is tot het verkrijgen van een diploma erkend door de bevoegde overheid, geldt de norm van 27 studiepunten per academiejaar niet. Zij kunnen nog maximum één jaar kinderbijslag krijgen gedurende de periode na de laatste zomervakantie tot de indiening van de verhandeling (= bijzondere thesisregeling).
- Tijdens het academiejaar gaat het recht op kinderbijslag verloren voor ieder kwartaal waarin de student meer dan 240 uur werkt. Als de student zijn studies na de zomervakantie herneemt, mag de student onbeperkt werken tijdens de maanden juli, augustus en september. Herneemt hij de studies niet, dan mag hij tijdens de laatste zomervakantie (juli, augustus, september) niet meer dan 240 uur werken om de kinderbijslag als student te behouden.

5.4 Leeftijd

De kinderbijslag blijft behouden tot de maand waarin de student 25 jaar wordt.

5.5 Studievoortgang

Er is geen studievoortgang vereist.

5.6 Knelpunten en aanbevelingen

5.6.1 Geen minimum tijdens het diplomajaar

Het komt regelmatig voor dat studenten die tijdens hun studies probleemloos de norm van 27 studiepunten bereikten, in hun laatste jaar (diplomajaar) niet voldoen aan deze norm omdat ze nog een restpakket moeten afwerken. Indien ze nog hun eindverhandeling moeten

afwerken, kunnen ze nog een beroep doen op de 'bijzondere thesisregeling' (die echter in de toekomst zal worden afgeschaft). Indien het restpakket geen eindverhandeling bevat, verliezen ze hun kinderbijslag als student, tenzij ze zich bijkomend inschrijven voor enkele studiepunten.

De studenten voldoen evenmin aan de voorwaarden om als werkzoekende schoolverlater recht te geven op kinderbijslag. Zolang ze niet alle opleidingsonderdelen van hun studie met volledig leerplan hebben afgewerkt, kan hun wachttijd immers niet beginnen te lopen. Bijgevolg vallen deze studenten tussen wal en schip. Daarom pleiten de auteurs van dit rapport voor een uitzondering op de algemene regel, waarbij wordt voorzien dat wie in zijn diplomajaar niet aan 27 studiepunten komt, nog tot maximum het einde van dat academiejaar in aanmerking komt voor kinderbijslag als student.

5.6.2 Kinderbijslag in geval van langdurige ziekte of hospitalisatie

De auteurs van dit rapport vragen uitzondering op de 27-studiepuntenvoorwaarde voor studenten die omwille van langdurige ziekte of hospitalisatie de studies niet kunnen aanvatten, hervatten of slechts een beperkt aantal studiepunten kunnen opnemen. Het is niet aangewezen om voor studenten, van wie het duidelijk is dat ze om medische redenen niet zullen slagen, toch een inschrijving voor ten minste 27 studiepunten te eisen, enkel en alleen omwille van de kinderbijslag. Hierdoor worden deze studenten nodeloos op kosten gejaagd. Bovendien heeft dit ook negatieve gevolgen voor het leerkrediet dat vanaf dit academiejaar is ingevoerd als gevolg van het financieringsdecreet.

5.6.3 Kinderbijslag in geval van heroriëntering

Studenten die pas later in het academiejaar heroriënteren, kunnen vaak niet meer inschrijven voor alle studiepunten van de nieuwe opleiding. Sommige studenten komen hierdoor niet aan een inschrijving voor meer dan 27 studiepunten in de nieuwe opleiding. De auteurs van dit rapport pleiten er voor om in dat geval, bij de beoordeling van het recht op kinderbijslag, ook rekening te houden met de studiepunten van de oude opleidingsonderdelen waarvoor de student zich niet heeft kunnen uitschrijven. Deze opleidingsonderdelen zijn immers blijven staan in het individuele studieprogramma, zoals blijkt uit DHO. De studiepunten van deze opleidingsonderdelen zijn opgenomen studiepunten. Daarom dienen ze te worden meegeteld bij de beoordeling van de 27- studiepuntennorm.

5.6.4 Correctie op 240-uren regel derde kwartaal

In de huidige regeling is voorzien dat indien een student tijdens het tweede kwartaal (dit is het kwartaal dat de zomervakantie voorafgaat) meer dan 240 uur heeft gewerkt, deze student niet alleen het recht op kinderbijslag kwijt is gedurende dat tweede kwartaal, maar ook gedurende de daaropvolgende zomervakantie. Deze koppeling is een wel zeer zware sanctie.

De auteurs van dit rapport vragen dat de sanctieregeling ingeval van het overschrijden van de kwartaalgrens enkel zou worden toegepast op het kwartaal waarin de 240-urengrens werd overschreden. Wanneer er geen recht is op kinderbijslag tijdens het tweede kwartaal, mag dit geen invloed hebben op het recht op kinderbijslag gedurende het derde kwartaal.

5.6.5 Kinderbijslag is een recht voor de student

Kinderbijslag kan momenteel alleen maar onder strikte voorwaarden aan de student zelf uitbetaald worden (m.a.w. de student wordt zelf bijslagtrekkende), nl. als de student een afzonderlijk domicilie heeft, bijslagtrekkende wordt voor de eigen kinderen of gehuwd is. Kinderbijslag zou een recht moeten zijn van de student zelf, waarbij hij zelf bijslagtrekkende wordt voor zijn eigen kinderbijslag. Om de familiale solidariteit te bewaken, gebeurt dit bij voorkeur op basis van een proportionele uitkering zodat noch de ouders, noch de student een inkomensverlies lijden. Deze keuzevrijheid, waarbij het totale bedrag aan kinderbijslag gelijk wordt verdeeld over alle kinderen in het gezin, zou een belangrijke stap zijn in het recht op kinderbijslag van de student. Tegelijkertijd komt het tegemoet aan de vraag vanuit de hulpverlening om bij eventuele conflicten en in het belang van de cliënt te kunnen beschikken over deze sociale voorziening.

5.6.6 Leeftijdsgrens

Voor de studenten geneeskunde stelt de leeftijdsgrens een bijkomende moeilijkheid. Maar ook in het kader van het levenslang leren en zeker voor die studenten die op hun achttiende geen hogere studies hebben aangevat, vormt de leeftijdsgrens soms een probleem.

6 Studentenarbeid

6.1 Definitie student

Al in de wet van 9 juni 1970 betreffende de tewerkstelling van studenten (B.S. 18.06.70) heeft de wetgever ervoor gekozen om studenten extra te beschermen omdat men van oordeel was dat een student geen werkervaring heeft. Nadien is deze wet geïntegreerd in titel VII van de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978 die op dwingende wijze bepaalde aspecten van de arbeidsovereenkomst regelt als de werknemer een student is.

Deze titel bevat echter geen definitie van de student.

6.2 Soort opleiding en contract – invloed studiepunten

De arbeidsovereenkomstenwet bepaalt dat een aantal categorieën studenten niet kunnen werken met een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten. Het gaat om de studenten die in een avondschool zijn ingeschreven of onderwijs met beperkt leerplan volgen en de studenten die als stage onbezoldigde arbeid verrichten die deel uitmaakt van hun studieprogramma. Wanneer een werkgever deze personen toch wil aanwerven dan kan dit gebeuren met een gewone arbeidsovereenkomst.

Of een student een diploma-, credit- of examencontract heeft afgesloten is geen onderscheidend criterium. Ook over het aantal studiepunten zegt de wet niets.

6.3 Leeftijd

Binnen het kader van de studentenarbeid is er slechts één enkele leeftijdsgrens opgenomen, namelijk de minimumleeftijd. Jongeren die voltijds leerplichtig zijn, kunnen in geen geval studentenarbeid verrichten. De voltijdse leerplicht eindigt als men zestien geworden is, of als

men vijftien is en de eerste twee jaren van het middelbaar onderwijs heeft beëindigd. Er is geen maximumleeftijdsgrens bepaald.

6.4 Studievoortgang

Niet van toepassing.

6.5 Knelpunten en aanbevelingen

6.5.1 Ontbreken van de definitie student

Het begrip student wordt in de arbeidsovereenkomstenwet niet bepaald. Uit de parlementaire voorbereidingen en antwoorden van overheidsdiensten kan worden afgeleid dat men het begrip 'student' ruim mag interpreteren voor zover het statuut van student het hoofdstatuut is. Deze studenten moeten in dienst genomen worden met een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten. De wetgever heeft wel een aantal categorieën studenten uit het toepassingsgebied van de wet gesloten. Studenten die tot deze categorieën behoren, mogen niet tewerkgesteld worden met een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten.

Voor veel studenten die werken is de situatie echter niet duidelijk. Vaak denken zij dat studentenarbeid alleen tijdens de vakantie mag worden verricht of dat een student die meer dan 46 dagen heeft gewerkt (en dus onder de gewone sociale zekerheidsbijdragen werkt) niet meer met een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten kan worden tewerkgesteld. Studenten die veel werken vragen zich af wat zij nu precies zijn: een jobstudent of een werkstudent. De interimsector hanteert de term 'werkstudent' vaak voor studenten die werken met gewone socialezekerheidsbijdragen en beperkt de term 'jobstudent' tot de studenten die enkel onderworpen zijn aan de solidariteitsbijdrage. Dit scheidt verwarring.

Het is belangrijk dat er een duidelijke omschrijving komt van de begrippen 'jobstudent' en 'werkstudent'. Een werkstudent is een werknemer, zelfstandige of ambtenaar die naast zijn arbeid ook studeert⁶.

6.5.2 De uitgesloten categorieën

Het KB van 14 juli 1995 sluit de bepaalde categorieën studenten uit om te werken met een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten. Het gaat om:

- Studenten die minstens 6 maanden werken; daaronder wordt verstaan 6 maanden onafgebroken én bij dezelfde werkgever. Zij worden voor hun tewerkstelling bij deze werkgever als gewone werknemer beschouwd en kunnen niet meer met een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten werken. Het volume van de arbeidsprestaties speelt in dit verband geen enkele rol. Daardoor kan een student die over een periode van 6 maanden met 1 contract in dienst wordt genomen bij een

⁶ In het financieringsdecreet (hoofdstuk 1, artikel 3 – 22°) wordt onder de definitie 'werkstudent' gevat 'iemand die in het bezit is van een bewijs van tewerkstelling in een vast dienstverband met een omvang van tenminste 80 uren per maand of iemand die in het bezit is van een bewijs van uitkeringsgerechtigde werkzoekende en die opleiding kadert binnen het door een gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling voorgesteld traject'. In sommige sectoren zal 80 uren per maand echter ook problematisch zijn en niet overeenkomen met een halfzijdse betrekking. Mogelijkerwijs wordt beter verwezen naar het aantal uren zoals die binnen het paritaire comité werden afgesproken. Dit kan van sector tot sector verschillen.

- werkgever om elk weekend arbeidsprestaties te verrichten, bij diezelfde werkgever niet meer met een studentenovereenkomst tewerkgesteld worden.
- Jongeren die ingeschreven zijn in een avondschool of onderwijs met beperkt leerplan. Deze doelgroep wordt niet meer zo benoemd in de onderwijsdecreten met betrekking tot het hoger onderwijs. Een aanpassing moet hier dus gebeuren.
 - Jongeren die 'onbezoldigde stage verrichten die deel uitmaakt van het studieprogramma'.

6.5.3 Vrijstelling van RSZ voor studentenarbeid

Net als voor elke arbeid moeten er ook bij studentenarbeid socialezekerheidsbijdragen betaald worden. De wet voorziet echter in welbepaalde vrijstellingen (art. 17 bis van KB 28.11.1969) en in een bijzondere heffing, de zogenaamde solidariteitsbijdrage.

Om vrijgesteld te zijn van socialezekerheidsbijdragen moet het gaan om een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten en dient de tewerkstelling gedurende een bepaalde periode te vallen. Het mag gaan om maximaal 46 arbeidsdagen, verspreid over 2 periodes van eenzelfde kalenderjaar: 23 arbeidsdagen in de loop van de maanden juli, augustus en september en 23 arbeidsdagen gedurende periodes van niet-verplichte aanwezigheid in de onderwijsinstellingen, met uitzondering van de maanden juli, augustus en september.

Deze regeling is bijzonder complex. Niet alleen mogen de 46 arbeidsdagen niet overschreden worden, maar men moet er ook op letten de 23 dagen niet te overschrijden per vastgelegde periode. Voor de studenten is het niet altijd duidelijk welke dagen effectief meetellen voor de vrijstelling en hoe het criterium van de verplichte aanwezigheid in de onderwijsinstelling wordt geïnterpreteerd.

Deze complexe regeling leidt er toe dat studenten niet meer weten wanneer ze mogen werken en voor hoeveel dagen. Veel studenten denken dat het verboden is om meer dan 2 keer 23 dagen te werken en dat het overschrijden van deze grenzen hun 'statuut' als student in het gedrang brengt. Bovendien denken ze dat ze in ieder geval meer verdienen als ze vrijgestelde studentenarbeid verrichten. Zij weten niet wat een onderwerping aan de RSZ precies inhoudt en welke rechten hieraan gekoppeld zijn (bijvoorbeeld op het vlak van het vakantiegeld en de inkorting van de wachttijd).

De auteurs van dit rapport dringen aan op een eenduidig, transparant, makkelijk te hanteren en makkelijk aan de student te communiceren criterium. Daarbij moet het systeem beheersbaar en controleerbaar zijn en moet discriminatie tussen studenten uitgesloten worden. Een nieuw systeem moet in elk geval een vereenvoudiging t.o.v. het huidige systeem inhouden. Een systeem dat aan deze criteria beantwoordt is datgene waarin vaste periodes afgesproken worden waarbinnen vrijstelling van de sociale zekerheid mogelijk is. Een mogelijkheid is om, aansluitend op de regeling voor de kinderbijslag, een onderscheid te maken tussen twee periodes:

- tijdens het academiejaar werken studenten met onderwerping aan de sociale zekerheid,
- tijdens de vakantiemaanden juli, augustus en september is de studentenarbeid vrijgesteld van RSZ.

Op die manier moeten studenten niet steeds het aantal gewerkte dagen bijhouden. Bovendien verdwijnt zo het nadeel van studenten die meer dan 2 keer 23 dagen moeten

werken om hun studies te financieren en hierdoor in de vakantiemaanden moeilijk werk vinden omdat ze voor werkgevers te duur zijn.

In ruil voor de onderwerping aan de sociale zekerheid tijdens het academiejaar, kan er overwogen worden een aantal nieuwe rechten in te voeren, bijvoorbeeld op het vlak van de jeugdvakantie of door een algemene verkorting van de wachttijd.

Het is belangrijk dat de overheid een volgehouden informatiecampagne voor jongeren opzet waarin aan studenten duidelijk gemaakt wordt wat de gevolgen zijn van studentenarbeid, zowel van de vrijgestelde als van de RSZ-onderworpen arbeid, op het vlak van de sociale zekerheid.

6.5.4 Verwarring rond combinatie met andere gevallen van niet onderwerping

Naast de RSZ-vrijstelling voor studentenarbeid, zijn er nog een aantal andere situaties waarin er geen RSZ-bijdragen betaald hoeven te worden (ook geen solidariteitsbijdrage). Het gaat om bepaalde socio-culturele en sportactiviteiten (bijvoorbeeld speelpleinmonitoren of sportmonitoren), occasionele arbeid verricht voor het gezin van een werkgever (zoals babysit) en occasionele arbeid in de land- en tuinbouw.

Het is toegestaan om vrijstelling als student voor vakantiewerk tijdens de zomermaanden en vrijstelling voor sociaal-cultureel werk te cumuleren voor zover het niet gaat om een zelfde tewerkstelling. Zo kan de cumulatie wel voor bijvoorbeeld 25 dagen monitor in de maand juli en tewerkstelling als student in de maand augustus. De tewerkstelling van een student die als monitor werkt bij dezelfde werkgever in juli en augustus is wel onderworpen aan de volledige sociale zekerheidsbijdrage als de student meer werkt dan 25 dagen.

Het is belangrijk dat er een eenvormig statuut zonder waslijst aan uitzonderingen en combinatiemogelijkheden komt.

6.5.5 Welzijn en veiligheid jobstudenten

Omwille van het hoge cijfer arbeidsongevallen bij jongeren en het feit dat studenten doorgaans onervaren werkkrachten zijn, moet er blijvende aandacht worden besteed aan preventie en bescherming van de jonge werknemers.

6.5.6 Het loonbegrip, de arbeidsreglementering en de leeftijdsgrens

Om het loon van de student te bepalen, moet men weten hoeveel het minimumloon bedraagt dat vastgesteld is voor de bedrijfssector waarin gewerkt wordt. Dit gebeurt door middel van collectieve arbeidsovereenkomsten. Indien er binnen de sector geen specifieke loonregeling voorzien is, heeft de jongere recht op het 'gemiddeld minimum maandinkomen', eventueel in verhouding tot zijn leeftijd. Dit interprofessioneel gewaarborgde minimummaandinkomen is echter pas verplicht vanaf het moment dat de student tewerkgesteld is voor periodes van meer dan één kalendermaand. Een bijkomende discriminatie ondervinden studenten doordat 100% van dit interprofessioneel minimuminkomen wordt gelegd op de leeftijd van 21 jaar en dan verminderd met 6%. Het is aan de overheid om met de sociale partners te onderhandelen over oplossingen voor deze knelpunten.

6.5.7 Zelfstandige studentenarbeid of freelancers

Meer en meer studenten kiezen voor het statuut van zelfstandige of freelancer. Dit is echter een totaal andere wetgeving o.a. op het vlak van de sociale zekerheid voor werknemers. Aan studenten moet duidelijk gemaakt worden dat zij dan werken onder een totaal ander regime dat niet valt onder de reglementering studentenarbeid. Studenten moeten van de wetgever hier optimale bescherming krijgen in hun zwakke positie. De Commissie voor reglementering van de arbeidsrelaties⁷ moet hierbij onderzoeken of studenten niet bij voorrang en automatisch toetreden tot het stelsel van werknemers. Wat de loontrekkende werknemer fundamenteel onderscheidt van de zelfstandige, is het al dan niet bestaan van een gezagsverhouding bij de uitvoering van de beroepsactiviteit. Indien de arbeid wordt verricht onder het gezag van een ander persoon, dan is er een arbeidsovereenkomst en zeker geen aannemingsovereenkomst. De meeste studenten zijn ongeschoold en onervaren op de werkvloer.

7 Ziekteverzekering

Om in de ziekteverzekering rechten te kunnen valideren, moet men rechthebbende zijn. Dit kan als persoon ten laste of als gerechtigde.

Een student kan in orde zijn met zijn ziekteverzekering door 'afgeleide rechten'. Hij heeft geen eigen 'lidmaatschapboekje', maar geniet minstens dezelfde rechten als de persoon bij wie hij ten laste staat (de gerechtigde):

- 1 De meeste studenten zijn aangesloten als 'kind ten laste'.
- 2 Wie tijdens de studies samenwoont met een persoon die zelf gerechtigd is, kan zich aansluiten als 'samenwonende ten laste'.
- 3 Een student die gehuwd is met een partner die zelf gerechtigd is, moet zich aansluiten als 'echtgenoot ten laste'.

Een student kan ook in regel zijn met zijn ziekteverzekering als 'gerechtigde'. Hij heeft dan een persoonlijke aansluiting bij een ziekenfonds of hulpkas en bouwt rechten op, op basis van eigen prestaties:

- 1 Wanneer een student niet langer persoon ten laste kan of wil zijn, kan hij voor een persoonlijke aansluiting opteren. Dit kan in 'de hoedanigheid van student'. De student moet dan zelf bijdragen betalen.
- 2 De student die zelf een loontrekkende activiteit uitoefent, kan ingeschreven worden als loontrekkende. Van zodra er een persoonlijk recht op geneeskundige verstrekkingen kan bestaan is het niet meer mogelijk om de aansluiting als persoon ten laste te behouden.
- 3 Een student die een zelfstandige activiteit in hoofdberoep uitoefent valt onder de 'regeling van de zelfstandigen'.
- 4 Als laatste bestaat de hoedanigheid van 'verblijvende in België'. Dit kan aangevraagd worden wanneer men ingeschreven is in het Belgische bevolkings- of vreemdelingenregister. De bijdrage die moet betaald worden, hangt af van het gezinsinkomen.

⁷ Uitvoeringswet van programmawet van 27 december 2006, BS 28 december 2006, titel XIII over de aard van de arbeidsrelaties die tot doel heeft het fenomeen van schijnzelfstandigen te verhinderen

7.1 Definitie student

Enkel voor de hoedanigheid van student wordt een definitie van student gegeven. Voor de ziekteverzekering is een student iemand die onderwijs van het derde niveau volgt in een in België gevestigde instelling voor dagonderwijs.

7.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

Het betreft onderwijs van het derde niveau. Het moet gaan over een in België gevestigde instelling voor dagonderwijs.

7.3 Invloed studiepunten

Niet van toepassing.

7.4 Leeftijd

Een student kan aangesloten blijven als kind ten laste zolang hij de leeftijd van 25 jaar niet bereikt heeft.

Voor de andere hoedanigheden is er geen leeftijdsgrens.

7.5 Studievoortgang

Niet van toepassing.

7.6 Knelpunten en aanbevelingen

7.6.1 De student ten laste en zijn privacy

Een student die een andere hoofdverblijfplaats heeft dan zijn ouders, kan tot zijn 25ste op het 'lidmaatschapboekje' van zijn ouders blijven staan en zelf de terugbetaling van de geneeskundige prestaties verkrijgen. Ook studenten die nog thuis wonen, kunnen voor prestaties op hun naam die terugbetaling vragen.

In sommige situaties blijkt echter dat de titularis van het 'lidmaatschapboekje' een afschrift ontvangt van de terugbetaling. Daarop staan niet alleen de terugbetaalde bedragen, maar ook de artsen met hun hoedanigheid en een code van de prestatie(s). Algemeen stelt zich hier al een probleem van privacy, dat in sommige situaties nog moeilijker kan liggen, bijvoorbeeld wanneer het gaat om consultaties bij een psychiater.

Aangewezen zou zijn dat men enkel de eigen afschriften kan verkrijgen en eventueel ook de afschriften van de minderjarige kinderen. Dit is bij de ziekenfondsen in feite de regel, maar in de praktijk blijktbaar niet gemakkelijk toe te passen.

7.6.2 De student die werkt

Voor een student is het niet altijd even duidelijk of hij de hoedanigheid van student of van werknemer heeft. In de praktijk stelt men vast dat een student soms met terugwerkende kracht bijdragen moet betalen.

Aangewezen zou zijn dat deze werkstudenten een waarschuwing krijgen op het moment dat ze in het statuut van werknemer terechtkomen.

8 Fiscaliteit

8.1 Definitie student

Niet van toepassing.

8.2 Soort opleiding en contract – invloed studiepunten

Niet van toepassing.

8.3 Leeftijd

Niet van toepassing.

8.4 Studievoortgang

Niet van toepassing.

8.5 Wetgeving

8.5.1 Belastingvermindering voor kinderen ten laste

Belastingplichtigen met kinderen ten laste genieten een belastingvermindering doordat de (basis)belastingvrije som wordt verhoogd met een bedrag dat varieert volgens het aantal kinderen ten laste.

Art. 2 § 1,4 WIB '92) definieert 'kinderen' in de belastingwetgeving: *afstammelingen van de belastingplichtige en die van zijn echtgenoot/wettelijk samenwonende partner, alsook de kinderen die hij volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft.*

Artikel 136 e.v. WIB '92 bepalen de voorwaarden om als 'persoon ten laste' te worden beschouwd:

- deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige op 1 januari van het aanslagjaar;
- geen bezoldigingen ontvangen hebben die beroepskosten zijn voor de ouders zijn;
- geen bestaansmiddelen genieten die het vastgestelde bedrag overtreffen.

'Bestaansmiddelen' zijn alle regelmatige of toevallige, al dan niet belastbare inkomsten met inbegrip van het bestaansminimum en/of leefloon. Dus de inkomsten uit arbeid van een student en de uitkeringen tot onderhoud toegekend aan de student zijn in principe bestaansmiddelen van de student.

Een aantal inkomsten wordt niet als bestaansmiddelen beschouwd (art. 143 WIB '92): dat is ondermeer het geval met alimentatiegeld toegekend aan kinderen ten belopen van maximum 1.800 euro per jaar (niet-geïndexeerd bedrag) en de bezoldigingen ontvangen door

studenten als gevolg van een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten en dit tot een bedrag van 1.500 euro per jaar (niet-geïndexeerd bedrag). In beide gevallen gaat het om de eerste schijf van de bruto belastbare inkomsten.

Bij de beoordeling of de bestaansmiddelen van het kind het vastgestelde bedrag overschrijden, wordt rekening gehouden met de netto bestaansmiddelen. Deze zijn gelijk aan het bruto bedrag van de bestaansmiddelen verminderd met de uitgaven die werden gedaan om deze bestaansmiddelen te verkrijgen of behouden. Bij gebrek aan bewijskrachtige gegevens worden die uitgaven vastgesteld op 20% van het bruto bedrag van de bestaansmiddelen.

Het 'vastgestelde bedrag', d.w.z. de grens van de netto bestaansmiddelen om nog als kind ten laste in aanmerking te komen, is overeenkomstig art. 141 WIB '92 als volgt vastgelegd:

- de grens voor het kind van (een) gehuwde (of wettelijk samenwonende ouder(s)) is 1.800 euro (niet-geïndexeerd bedrag);
- de grens voor het kind van een alleenstaande ouder bedraagt 2.600 euro (niet-geïndexeerd bedrag);
- de grens voor het gehandicapte kind van een alleenstaande ouder bedraagt 3.300 euro (niet-geïndexeerd bedrag).

Belastingplichtigen met een laag belastbaar inkomen kunnen de verhoogde belastingvrije som voor kinderen ten laste soms niet volledig benutten omdat hun inkomen te laag is. Zij komen in aanmerking voor een terugbetaalbaar belastingkrediet (art. 134, §3 WIB '92). Het maximumbedrag van dit belastingkrediet bedraagt niet-geïndexeerd 250 euro per jaar per kind ten laste (380 euro inkomstenjaar 2008).

In de besluiten van het onderzoeksrapport *Student in de 21ste eeuw*⁸ bevelen de onderzoekers een getrappt systeem aan van (1) matige inschrijvingsgelden voor de basisopleidingen, uniform voor alle onderwijsinstellingen en gelijk voor alle studenten maar met een sociale correctie, (2) een basisstudiefinanciering gelijk voor iedereen die in de plaats zou kunnen komen van de kinderbijslagen en de belastingverminderingen voor kinderen ten laste, (3) een middelengeoetste studietoelage voor studenten uit lage inkomensgezinnen waarvoor de basisfinanciering tekort schiet en (4) een leefloon voor studenten die niet kunnen terugvallen op de familiale onderhoudsplicht.

8.5.2 Zélf belastingen betalen

Van een heel andere orde is de vraag vanaf welke inkomstengrens een jobstudent zelf belastingplichtig wordt.

Of belasting dient te worden betaald, hangt af van het 'netto belastbaar jaarinkomen'. Een belastingplichtige zal zelf geen belastingen betalen als zijn netto belastbare jaarinkomen niet hoger is dan 4.260euro (niet-geïndexeerd bedrag; 6.400 euro voor inkomstenjaar 2008, aanslagjaar 2009). Het netto belastbare jaarinkomen is het bruto jaarinkomen verminderd met alle fiscaal toegelaten aftrekken op dit inkomen.

⁸ Cantillon, B., Verbist G. Segal, I. 2005. *Student in de 21^e eeuw*. Onderzoek in opdracht van het Departement onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.
http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/projecten/2003/Student_%2021ste_%20eeuw_rapport.htm#_Toc119460636

8.6 Knelpunten

8.6.1 Berekening van het inkomen

Voor een student is het momenteel geen eenvoudige klus om het inkomen correct te berekenen.

De berekeningswijze om na te gaan of men nog fiscaal ten laste is van zijn ouder(s), verschilt immers van deze om na te gaan of de student zélf belastingen dient te betalen. In het eerste geval wordt rekening gehouden met de netto bestaansmiddelen, in het andere geval met het netto belastbaar inkomen. Ook de aftrek van de beroepskosten is verschillend: bij de berekening van de netto bestaansmiddelen (d.w.z. om te kijken of de student nog ten laste is), worden de inkomsten verminderd met een forfaitaire aftrek van 20%; inkomsten uit arbeid worden in dit geval verminderd met minstens 380 euro. Als het gaat om de vraag of de student zelf belastingen dient te betalen, wordt er op het inkomen uit arbeid een forfaitaire aftrek toegepast van 27,2% op de eerste schijf van 4.970 euro van het beroepsinkomen en 10% op de volgende schijf van het beroepsinkomen (het inkomen tussen 4.970 euro en 9.870 euro).

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 2 berekeningswijzen, in de veronderstelling dat een student een inkomen uit loonarbeid heeft behaald en eventueel daarbovenop nog een onderhoudsuitkering.

In de linkse kolom gaat het over de berekening om te weten of de student nog de hoedanigheid heeft van persoon ten laste ; de tweede kolom duidt de stappen aan die worden gezet om het belastbaar inkomen van de student te kennen; als het belastbaar inkomen niet hoger is dan 6.400 euro, dan moet de student persoonlijk geen belasting betalen. De bedragen opgenomen in de tabel betreffen inkomsten 2008, aanslagjaar 2009.

Berekening: inkomen uit arbeid	
Om persoon ten laste te blijven	Om zelf als student belastingen betalen
Bruto loon	Bruto loon
- inhoudingen voor sociale zekerheid	- inhoudingen voor sociale zekerheid
= bruto bestaansmiddelen	= bruto belastbaar loon
- vermindering met de eerste schijf van 2.250 euro van de bezoldigingen verkregen door studenten in uitvoering van een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten	
- aftrek van 20 % met minimum 380 euro	- aftrek van 27,1% op de eerste schijf van 4.970 euro berekening forfaitaire beroepskosten en 10% van het loon tussen 4.970 euro en 9.870 euro
= netto bestaansmiddelen	= netto belastbaar loon

Berekening alimentatiegeld	Berekening alimentatiegeld
Om persoon ten laste te blijven	Om als student zelf belastingen te betalen
Stap 1: verminder het bedrag van de in 2008 ontvangen onderhoudsuitkeringen met 2.700 EUR	Stap 1: bereken 80% van het totaal ontvangen alimentatiegeld = netto onderhoudsuitkering
Stap 2: bereken 80 % van het resterend bedrag van de ontvangen Onderhoudsuitkeringen = netto onderhoudsuitkering	

Het eindbedrag van de netto bestaansmiddelen	Het netto belastbaar loon
+ het bedrag van de netto onderhoudsuitkering	+ de netto onderhoudsuitkering
Totaal nettobedrag van de bestaansmiddelen	Totaal netto belastbaar inkomen

De vele vrijstellingen die nu worden toegepast bij de berekening of een kind nog fiscaal ten laste is van de ouder(s) maken het systeem complex en zorgen ervoor dat studenten en hun ouders grote moeite hebben om deze berekening te maken.

Het is noodzakelijk dat er een vereenvoudiging van de reglementering komt. Hierbij moet de overheid een sociaal rechtvaardige grens bepalen waarbinnen het heel duidelijk en transparant is voor studenten en ouders wanneer de student kind ten laste blijft en wanneer hij zelf belastingen moet betalen.

Het is daarom aangewezen om te werken met één en hetzelfde bedrag en dat zou best het belastingvrije minimumbedrag zijn (voor het aanslagjaar 2009 is dat 6.400 EUR). Indien het inkomen van de student dit grensbedrag niet overschrijdt, is de student nog fiscaal ten laste van zijn ouder(s). Ligt het inkomen erboven, dan is de student niet langer ten laste en zal hij zelf belastingen moeten betalen.

Het grensbedrag om fiscaal ten laste te blijven van de ouder(s) wordt hierdoor wel fors opgetrokken, maar anderzijds moet men vaststellen dat de bestaansmiddelen waarover studenten beschikken, dank zij de wettelijke vrijstellingen en verminderingen, op dit ogenblik vaak fors meer bedragen dan het bedrag dat fiscaal geteld wordt; dezelfde vrijstellingen en verminderingen leiden er soms toe dat het belastbaar inkomen van een student de grens van het belastingvrije minimum overschrijdt, terwijl hij met hetzelfde inkomen beneden de grens van de toegelaten netto bestaansmiddelen blijft.

8.6.2 Fiscale basisprincipes van studentenarbeid

Studenten zijn vaak niet op de hoogte van het feit dat zij de inkomsten uit studentenarbeid moeten aangeven in de jaarlijkse belastingaangifte. Of zij dienen bewust geen aangifte in omdat ze ervan uit gaan dat ze toch geen belastingen zullen moeten betalen. Zij beseffen onvoldoende dat zij hierdoor de eventuele ingehouden bedrijfsvoorheffing (en soms ook de roerende voorheffing die is ingehouden op de interesten van hun spaargeld) niet kunnen recupereren.

Ook voor studenten die in het kader van hun studies tijdelijk in het buitenland verblijven (bijvoorbeeld in het kader van het Erasmusprogramma), is het onduidelijk of ze de inkomsten uit arbeid die ze in het buitenland verwerven, in België moeten aangeven en of die inkomsten meetellen bij de berekening om nog fiscaal ten laste zijn.

Het is belangrijk dat de overheid een duidelijke communicatiecampagne opstelt die het toelaat aan studenten en ouders de fiscale gevolgen en fiscale basisprincipes van studentenarbeid te begrijpen.

8.6.3 Knelpunten in de kantlijn

a De fiscale co-ouderschapregeling

De fiscale co-ouderschapregeling (art. 132 bis WIB '92) is sinds het aanslagjaar 2008 grondig gewijzigd: wanneer beide partners als alleenstaande belast worden én als zij de belastingvrije toeslag voor hun kinderen ten laste verdelen, hebben zij sinds dat jaar allebei automatisch recht op een bijkomende 'belastingvrije toeslag voor alleenstaande ouder met kinderlast'. Deze toeslag bedraagt vandaag 1.310 euro.

De overheid moet hierbij garanderen dat deze bijkomende toeslag niet alleen wordt toegekend als de kinderen ten laste minderjarig zijn, maar ook voor de meerderjarige kinderen.

b Het belastingkrediet

De auteurs van dit rapport stellen voor om het absolute maximumbedrag van het belastingkrediet voor kinderen ten laste (dat vandaag vastgesteld is op 380 EUR) te verhogen in het belang van de lage inkomensgezinnen.

c Buitenlandse inkomsten van Belgische studenten in het kader van een Europees project

Elke student, inwoner van België, die in het buitenland een job doet tijdens zijn/haar studies, zal die buitenlandse inkomsten in zijn Belgische aangifte moeten vermelden. Een inwoner van België moet immers zijn wereldwijd inkomen vermelden in zijn Belgische aangifte.

De buitenlandse inkomsten tellen ook mee voor het bepalen van het toepasselijke belastingtarief. Ook om na te gaan of deze studenten nog fiscaal ten laste zijn, wordt met deze buitenlandse inkomsten ook rekening gehouden.

Voor studenten die bijvoorbeeld in het kader van het Erasmusprogramma ergens in Europa studeren en hun studies combineren met een studentenjob, rijst de belangrijke vraag of van deze inkomsten ook de eerste schijf van 2.250 euro buiten beschouwing blijft, zoals dat het geval is voor studenten die in België bezoldigingen verkrijgen in uitvoering van een overeenkomst voor tewerkstelling van studenten? Onderzocht moet worden of de wetgeving

geen verboden onderscheid maakt naargelang de studenten in België of in het buitenland studeren.

Het is belangrijk dat de overheid dit helder communiceert zodat de studenten niet met onaangename verrassingen geconfronteerd worden.

9 Onderhoudsplicht

9.1 Definitie student

Het begrip student krijgt geen afzonderlijke beschrijving in deze wetgeving. In de wetgeving wordt wel rekening gehouden met het feit of het kind al dan niet een opleiding volgt.

Artikel 203 par. 1 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de ouders aan hun kinderen huisvesting, levensonderhoud, toezicht, opvoeding en een opleiding verschuldigd zijn en dat deze plicht doorloopt na de meerderjarigheid indien hun opleiding dan nog niet voltooid is.

9.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

In de wetgeving wordt algemeen over het volgen van een opleiding gesproken, en wordt het begrip opleiding niet verder gespecificeerd. Vroeger was in de wetgeving opgenomen dat het kind een 'passende' opleiding moest volgen. Door een slordigheid is in de wet van 13 april 1995 het adjectief 'passend' in het artikel 203 B.W. geschrapt, zonder dat dit betekent dat deze voorwaarde weggevallen zou zijn en dat ouders voortaan zouden moeten instaan voor eender welke opleiding van hun meerderjarig kind. Een opleiding moet worden gekozen rekening houdend met de talenten en mogelijkheden van de studente ('passende opleiding' staat wel nog opgenomen in het echtscheidingsrecht)

Als algemeen beginsel geldt dat de passende opleiding waartoe de ouders tegenover hun kind gehouden zijn, een initiële opleiding van het hoger onderwijs inhoudt die toegang geeft tot de arbeidsmarkt. Een passende opleiding is een evolutief begrip. Meer en meer studenten willen zich nog vervolmaken na de eerste opleidingscyclus.

Anno 2008 mag men aannemen dat het eveneens tot de ouderlijke plicht behoort om voor kosten van aanvullende studies of een specialisatiejaar tussen te komen. Hierbij wordt wel vereist dat de bijkomende studie in het verlengde ligt van de al gevolgde opleiding en dus geen geheel nieuwe studierichting uitmaakt.

9.3 Invloed studiepunten

Regel 1 binnen de onderhoudsplicht is dat de studies een normale studievoortgang moeten kennen. Er wordt niet gesproken over een minimum aantal studiepunten waarvoor een student moet ingeschreven zijn (zie verder 9.5).

9.4 Leeftijd

Er is geen leeftijdsgrens van toepassing in deze wetgeving.

9.5 Studievoortgang

Regel 1 binnen de onderhoudsplicht is dat de studies een normale studievoortgang moeten kennen. De studies mogen dus geen abnormale vertraging kennen, bijvoorbeeld door langdurige tewerkstelling. Indien de student toch zwakke studieresultaten behaalt, moet men remediëren of tijdig heroriënteren om opnieuw te slagen. Anderzijds houdt men wel rekening met situaties waarin de vertraging aanvaardbare redenen heeft, bijvoorbeeld om gezondheidsredenen,...

9.6 Knelpunten en aanbevelingen

De eerste twee regels met betrekking tot onderhoudsplicht zijn hierboven aan bod gekomen (de studies moeten een normale voortgang kennen en de ouderlijke plicht eindigt als de student een eindexamen behaalt van het hoger onderwijs dat toegang heeft tot de arbeidsmarkt). Andere regels die mee bepalen of een ouder al dan niet onderhoudsplichtig is zijn:

- rekening houden met de eigen inkomsten van de student;
- rekening houden met prioritaire onderhoudsaanspraken van het kind;
- de vrijwillige keuze van de student voor niet-noodzakelijke meeruitgaven en;
- gedrag van het kind tegenover zijn ouder(s).

Indien er onderhoudsgeld ten laste wordt gelegd van de ouders dan is dat in beginsel een forfaitaire bijdrage. Daarbovenop komt dan een nuancering van de buitengewone kosten.

Deze regels bepalen dus in hun totaliteit de omvang van de ouderlijke plichten.

Het is de vraag hoe rechtsleer en rechtspraak in de toekomst de notie 'normale studievoortgang' zullen invullen. Kennen de studies van een student die een flexibel traject volgt met een beperkt aantal studiepunten een normale voortgang? Zal men in de toekomst verwachten dat de student voor een minimum aantal studiepunten slaagt vooraleer er sprake kan zijn van een normale voortgang? Welk minimum zal men dan hanteren? Wat met de student die studiepunten moet overdoen, maar tevens ook een aantal nieuwe studiepunten van een hoger jaar opneemt? Blijft de onderhoudsplicht gelden indien de student studeert met een examencontract?

Kennis over het flexibiliseringsdecreet van het hoger onderwijs en afstemming van de verscheidene regelgevingen dringt zich op voor de bevoegde instanties.

10 Domicilie

10.1 Definitie student

Het begrip student krijgt geen afzonderlijke beschrijving in deze wetgeving.

10.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

Niet van toepassing.

10.3 Invloed studiepunten

Niet van toepassing.

10.4 Leeftijd

Niet van toepassing.

10.5 Studievoortgang

Niet van toepassing.

10.6 Knelpunten en aanbevelingen

De wet van 19 juli 1991 stelt dat alle Belgen en alle vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn zich in België te vestigen, moeten worden ingeschreven in de bevolkingsregisters van de gemeente waar zij hun hoofdverblijfplaats hebben gevestigd, ongeacht of zij er aanwezig dan wel tijdelijk afwezig zijn.

Volgens artikel 16 van het KB van 16 juli 1992/1 is de bepaling van de hoofdverblijfplaats gebaseerd op een feitelijke situatie, dat wil zeggen: de vaststelling van een effectief verblijf in een gemeente gedurende het grootste deel van het jaar. Deze vaststelling gebeurt op basis van verschillende elementen, voornamelijk de plaats waarheen de betrokkene gaat na zijn beroepsbezigheden, de plaats waar de kinderen naar school gaan, de arbeidsplaats, het energieverbruik, de telefoonkosten, het gewone verblijf van de echtgenoot of van andere leden van het huishouden. Het volstaat niet dat iemand de bedoeling uit om zijn hoofdverblijfplaats op een gegeven plaats te vestigen om voor het betrokken gemeentebestuur de inschrijving als hoofdverblijfplaats te rechtvaardigen.

Een hoofdverblijfplaats kan niet veranderen door een tijdelijke afwezigheid. Studenten vallen onder de categorie van tijdelijke afwezigen. Artikel 18 van het KB vermeldt namelijk dat: *worden beschouwd als tijdelijk afwezig: ... 4° personen die omwille van studieredenen buiten de verblijfplaats verblijven van het gezin waartoe ze behoren.*

Hieraan is de problematiek van de inschrijving van studenten in het bevolkingsregister gerelateerd. De inschrijving van studenten in de bevolkingsregisters van de studentenstad waar ze op kot zitten, is problematisch te noemen. Verschillende universiteitssteden staan zeer weigerachtig tegenover de inschrijving van studenten, en steunen daarbij vooralsnog op een stevige wettelijke basis.

Een uitzondering op de tijdelijke afwezigheid is het geval waarin een student *geen gezin noch haardstede meer heeft én niet meer ten laste is van zijn familie*. Het gaat over een cumulatief criterium. Teneinde zich apart te kunnen inschrijven, moet de student dus enerzijds relationeel gebroken hebben met het ouderlijke gezin en anderzijds financieel volledig op eigen voeten staan. Dit impliceert dat zelfs een student die genoodzaakt is via de vrederechter onderhoudsgeld af te dwingen van zijn ouder(s), niet aan het cumulatieve criterium voldoet.

Die studenten worden ook geconfronteerd met een knelpunt als ze een studietoelage van de Vlaamse overheid aanvragen.

Een student die een leefloon ontvangt van het OCMW in het kader van maatschappelijke integratie kan een studietoelage ontvangen op basis van eigen inkomsten. De student hoeft

geen bepaalde duur van financiële onafhankelijkheid aan te tonen, indien hij leefloon ontvangt en over een eigen domicilie beschikt. Voldoet de student aan deze voorwaarden dan wordt hij beschouwd als alleenstaand student.

Wat men echter vaak opmerkt is dat de student zijn financiële onafhankelijkheid kan aantonen (leefloon in het kader van maatschappelijke integratie) maar geen eigen domicilie verwerft. Een inschrijving wordt vaak geweigerd als de student verklaart dat de ouders nog rechtstreeks onderhoudsgeld aan hem betalen. Dit is vaak een reden van de bevolkingsdienst om die student niet in te schrijven in het bevolkingsregister van de gemeente waar de student verblijft (niet voldoen aan het cumulatieve criterium). Indien de student zich in deze situatie bevindt, zal de student pas een studietoelage ontvangen op basis van zijn eigen financiële middelen als hij 12 maanden eigen middelen kan aantonen. Hij wordt dan als zelfstandig student beschouwd. Voldoet hij niet aan deze voorwaarde, dan kan de student een studietoelage aanvragen op basis van de inkomsten van de ouders, wat vaak leidt tot een afwijzing van de studietoelage omdat het inkomen van de ouders te hoog is. Zeer tegengesteld.

De auteurs van dit rapport menen dat de uitzondering op de tijdelijke afwezigheid zou moeten zijn 'in geval van financiële zelfstandigheid' of 'in geval van een relationele breuk met de thuisbasis'. Aan beide voorwaarden voldoen brengt studenten vaak in schrijvende situaties.

Voor gehuwde en wettelijk samenwonende studenten stelt zich geen probleem. Zij vormen een nieuw gezin en vallen niet onder de toestand tijdelijke afwezigheid.

Voor feitelijk samenwonende studenten geldt echter het vermoeden van tijdelijke afwezigheid, waardoor zij ingeschreven blijven in de gemeente waar hun ouders ingeschreven zijn.

11 Leefloon en het equivalent van het leefloon voor vreemdelingen

11.1 Definitie student

Als student is het mogelijk om steun te krijgen vanwege het OCMW, onder meer via de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, de zogenaamde RMI-wet. Slechts indien voldaan is aan enkele algemene en specifieke bepalingen wordt men binnen het kader van deze dienstverlening als student aanzien.

11.1.1 Algemene bepalingen

Om aanspraak te maken op het recht op maatschappelijke integratie moet de aanvrager voldoen aan onderstaande algemene voorwaarden. Het AR⁹ werkt deze bepalingen verder uit:

- 1 De aanvrager moet eerst zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij/zij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving.
- 2 De aanvrager moet gewoonlijk en bestendig verblijven op het Belgisch grondgebied.

⁹ AR: Algemeen reglement: koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

- 3 De aanvrager moet de Belgische nationaliteit bezitten, ofwel vallen onder één van volgende categorieën: burger van de Europese Unie (of familie ervan) met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden, vreemdeling ingeschreven in het bevolkingsregister, erkend vluchteling of staatloos.
- 4 De aanvrager moet meerderjarig of hiermee gelijkgesteld zijn.
- 5 De aanvrager mag niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven.
- 6 Hij of zij moet ook werkbereid zijn (tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is).

11.1.2 Specifieke bepalingen

Leefloon is slechts een mogelijke vorm van het recht op maatschappelijke integratie. De wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie maakt een onderscheid tussen personen jonger dan 25 jaar en personen van 25 jaar en ouder. Voor jongeren (-25) geeft de wetgever in eerste instantie de voorkeur aan een tewerkstelling, en dus niet aan een leefloon. Toch laat de wet toe om studenten onder strikte voorwaarden een leefloon toe te kennen.

Zowel tijdens de aanvraag als tijdens de periode dat iemand een leefloon krijgt, moet hij of zij in principe ter beschikking staan van de arbeidsmarkt. Tenzij er gezondheids- of billijkheidsredenen zijn. Studeren kan bijvoorbeeld een uitzondering zijn omwille van billijkheidsredenen. Het OCMW zal telkens, bij elk individueel dossier, oordelen of de studies aanvaard worden als billijkheidsredenen. De RMI-wet creëert het kader waarbinnen het OCMW moet oordelen. Zo moet de aanvrager, om de hoedanigheid van student te hebben, aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1 het moet gaan om een studie met een voltijds leerplan¹⁰;
- 2 de studie moet de inschakelingskansen in het beroepsleven verhogen;
- 3 het moet gaan om een studie die aangevat of verdergezet wordt in een door de gemeenschappen erkende, georganiseerde of gesubsidieerde onderwijsinstelling;
- 4 de student moet ook, in de mate van het mogelijke, werkbereid blijven tijdens de studie.

De Omzendbrief over studenten en leefloon van 3 augustus 2004 heeft deze bepalingen verder uitgewerkt.

De student zal met het OCMW een overeenkomst afsluiten, een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI). Dit GPMI is een contract waarin tal van afspraken en wederzijdse verbintenissen worden vastgelegd.

11.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

De RMI-wet is een federale bevoegdheid en houdt geen rekening met de flexibilisering van het hoger onderwijs die de Vlaamse Gemeenschap heeft ingevoerd (naar aanleiding van de Bologna-akkoorden). De POD Maatschappelijke Integratie (Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid) heeft op zijn webstek een document gepubliceerd dat de OCMW's moet helpen bij het beoordelen van de studie in het kader van de RMI-wet.

¹⁰ Dit hoeft echter niet altijd voltijds te zijn, zie verder.

Belangrijk is dat het niet altijd hoeft te gaan om studies met een voltijds leerplan. Het OCMW moet de studie vooral beoordelen door te kijken naar de mogelijke verhoging van de inschakelingskansen op de arbeidsmarkt.

In ieder geval worden alle studies van het Vlaamse hoger onderwijs, waarvoor ingeschreven werd met een diplomacontract, aanvaard als studies met een voltijds leerplan.

Verder wordt verwezen naar de bepalingen uit de al genoemde Omzendbrief van 3 augustus 2004. Zo wordt een door het onderwijs voor sociale promotie georganiseerde dagopleiding die leidt tot een overeenstemmend getuigschrift van het onderwijs met voltijds leerplan aanvaard als studie met een voltijds leerplan.

Wat dan weer niet wordt aanvaard, is het avondonderwijs buiten de gewone lessen, de cursussen als vrije student en het afstandsonderwijs.

11.3 Invloed studiepunten

De OCMW's beoordelen zelf of het aantal studiepunten volstaat om de hoedanigheid van student in het kader van de RMI-wet te verkrijgen. Er wordt in geen enkele bepaling een minimum aantal studiepunten opgelegd. De wetgever is namelijk van oordeel dat het aantal studiepunten niet bepaalt of de kans op inschakeling in het beroepsleven verhoogt. Het is de kans op inschakeling zelf die centraal moet staan in de beoordeling.

11.4 Leeftijd

Om voor de RMI-wet als student te worden aanzien, moet men meerderjarig zijn, maar wel jonger dan 25 jaar op het moment dat men een aanvraag doet bij het OCMW. Wie op het moment dat hij/zij een leefloon vraagt als student, 25 jaar of ouder is, wordt niet meer als student aanzien. Iemand die bij aanvraag de hoedanigheid van student heeft en nog 25 jaar moet worden, blijft deze hoedanigheid wel behouden, totdat de studies beëindigd zijn.

11.5 Studiekeuze

In principe komt men enkel voor een eerste diploma in aanmerking. Toch zijn hier ook afwijkingen mogelijk, als de tewerkstellingskansen van de student hierdoor groter worden. Het behalen van een (academisch) bachelordiploma aan een universiteit sluit niet uit dat de student daarna, met een leefloon, een masteropleiding start.

Rechtspraak maakt duidelijk dat de student een realistische studiekeuze moet maken en dat de student zijn studies ernstig moet opvatten. De OCMW's moeten oordelen of iemand geschikt is om een studie te volgen en of die persoon de hoedanigheid van student behoudt. Het bevoegde OCMW volgt de studievoortgang van de cliënt dan ook constant op.

11.6 Studievoortgang

De student die een leefloon geniet is niet onderworpen aan een resultaatsverbintenis om te slagen voor zijn jaar, maar hij moet de lessen regelmatig volgen, hij moet deelnemen aan alle examens en hij moet alle noodzakelijke inspanningen doen om te slagen. Enkel om gezondheids- en billikheidsredenen kan van deze verplichtingen worden afgeweken. Algemeen wordt aangenomen dat de studies een normale voortgang moeten kennen.

11.7 Knelpunten en aanbevelingen

11.7.1 Afstemming met het flexibiliseringsdecreet

De RMI-wet van 2002 is niet afgestemd op het flexibiliseringsdecreet met de verschillende studietrajecten. De RMI-wet spreekt nog over 'studies met volledig leerplan', de 'vrije student', enz. Hierdoor biedt de RMI-wet een onvoldoend kader voor studenten die met behoud van leefloon een studie (willen) volgen in het Vlaams hoger onderwijs.

11.7.2 Autonome bevoegdheid

De OCMW's beschikken over de bevoegdheid om autonoom en afzonderlijk te beslissen. Men stelt echter vast dat sommige OCMW's terughoudender zijn om studietrajecten toe te staan met behoud of toekenning van het leefloon, terwijl andere OCMW's wel bereid zijn om in te gaan op diezelfde vraag. Afhankelijk van OCMW tot OCMW worden de voorwaarden en afspraken binnen het GPMI totaal anders ingevuld en gebeurt het sociale onderzoek op een andere manier. Dit alles biedt weinig rechtszekerheid voor de student.

Daarom is een nauwere samenwerking tussen het OCMW en de onderwijsinstelling aangewezen.

11.7.3 Studiekeuze

De student mag zelf zijn studierichting kiezen, maar moet dit met het OCMW bespreken. Het OCMW verwacht van de student dat hij een studierichting volgt die zijn mogelijkheden tot professionele inschakeling verhoogt. Het OCMW zal dus onderzoeken of de studiekeuze de toekomstige kansen op de arbeidsmarkt verhoogt.

Dit kan in de praktijk aanleiding geven tot discussie. Zo kan een student menen dat een bepaald masterdiploma zijn inschakelingskansen verhoogt, terwijl het OCMW er misschien van uitgaat dat een studie voor een knelpuntberoep vereist is. Tewerkstellingskansen zijn inderdaad een belangrijk aspect, maar dat mag niet de beslissende factor zijn om al dan niet een bepaalde studierichting wel of niet toe te staan. De motivatie voor een studierichting en het latere beroep zou bepalend en doorslaggevend moeten zijn.

11.7.4 Studievoortgang

De auteurs van dit rapport vragen dat - naar analogie van de regeling inzake vrijstelling 'artikel 93' (zie hoofdstuk 12) - studenten die met een leefloon een diploma hebben behaald van professionele bachelor verder leefloon kunnen krijgen voor het volgen van een masterdiploma, inclusief de overstapjaren (zoals schakelprogramma en voorbereidingsprogramma) die nodig zijn om de master te kunnen aanvatten, op voorwaarde dat het om dezelfde oriëntatie (studierichting) gaat.

Tevens vragen zij dat ook voor het volgen van een specifieke lerarenopleiding leefloon kan worden toegekend.

11.7.5 Sociaal onderzoek

Ook voor het sociaal onderzoek zou een OCMW vaker een beroep moeten doen op een STUVO-medewerker. Op die manier kan men vanuit de STUVO de student helpen om zijn studietoelage aan te vragen, hem hierop een voorschot toekennen en/of aanvullend een STUVO-toelage of renteloze studielening toekennen als tussenkomst in zijn studiekosten. Psychosociale begeleiding bij moeilijkheden of een doorverwijzing bij studieproblemen zijn eveneens mogelijk.

11.7.6 Leeftijdsgrens

De mogelijkheid om een leefloon of financiële tegemoetkoming te combineren met studies dient ruimer en eenvormiger toegepast te worden, ook voor personen vanaf 25 jaar. In het kader van levenslang leren is het hanteren van deze leeftijdsgrens immers niet langer houdbaar. Het is de behoefte van de cliënt die hier centraal moet staan en niet de leeftijd.

11.7.7 Studeren in het buitenland

Verblijft een leefloongerechtigde langer dan één maand in het buitenland, dan wordt de betaling van het leefloon in principe geschorst. Een student-leefloner die in het kader van zijn studies een periode in het buitenland wenst te studeren, kan aan het OCMW vragen om toch het leefloon te behouden. Het OCMW onderzoekt de situatie geval per geval en kan eventueel beslissen dat de student zijn leefloon behoudt.

Meer aangewezen lijkt het om een student die in het kader van zijn studies in het buitenland verblijft, het leefloon te blijven uitkeren.

11.7.8 Samenwonen/op kot

Studenten die 'op kot' wonen en gemeenschappelijke ruimtes delen, worden door sommige OCMW's beschouwd als samenwonenden, zodat ze een lager leefloon krijgen.

Indien uit het sociaal onderzoek blijkt dat de student alleenstaand is, dan zou het OCMW deze student niet als samenwonende mogen beschouwen, ook al verblijft hij op kot.

11.7.9 Vreemdelingen

De RMI-wet beoogt vooral te activeren, in eerste instantie door tewerkstelling. De druk om personen onmiddellijk naar de arbeidsmarkt of naar beroepsopleidingen te oriënteren, zonder hen de kans te geven om een diploma hoger onderwijs te behalen, is bijzonder groot. Heel wat vreemdelingen die al een leefloon of maatschappelijke dienstverlening ontvangen, zijn in het bezit van buitenlandse diploma's die niet altijd gevalideerd worden op onze arbeidsmarkt. Anderen hebben hun studies door omstandigheden niet kunnen afwerken. Het behalen van een Vlaams diploma hoger onderwijs biedt hen een aanzienlijk perspectief op een duurzame tewerkstelling.

Het strekt tot aanbeveling dat studeren met behoud van leefloon niet meer aanzien wordt als een uitzondering, maar beschouwd wordt als een volwaardige invulling van het GPMI met het oog op een duurzame inschakeling in het arbeidscircuit.

11.7.10 Leefloners die wensen te studeren

Ook personen die al het leefloon ontvangen, probeert men te oriënteren naar de arbeidsmarkt of naar een korte beroepsopleiding. Starten met studies in het hoger onderwijs is voor hen dus geen evidentie.

Aangezien een diploma je kansen op de arbeidsmarkt verhoogt, is het aangewezen dat men, naar analogie met de werkloosheidsreglementering, stimulerende maatregelen treft voor mensen die bijv. al één jaar het leefloon ontvangen of wensen te studeren voor een knelpuntberoep.

11.7.11 Leefkosten en studiekosten

Bepaalde OCMW's zien de studietoelage van de Vlaamse overheid als een inkomen. Leefkosten en studiekosten dienen echter van elkaar onderscheiden te worden. De studietoelage van de Vlaamse overheid dient om de studiekosten te betalen en mag niet gebruikt worden om leefkosten te financieren.

11.7.12 Het hoofdstatuut van de student

Wie een leefloon ontvangt, heeft niet het hoofdstatuut van student en kan dus niet met een studentenovereenkomst tewerkgesteld worden. Hierop is echter een uitzondering voor studenten die door omstandigheden terugvallen op het leefloon. Voor hen blijft het hoofdstatuut student en zij kunnen dus een studentenjob uitoefenen met verminderde bijdragen. Het strekt tot aanbeveling om deze uitzondering tot algemene regel te maken en aan elke leefloongerechtigde student het hoofdstatuut van student toe te kennen.

11.7.13 Werken en studeren

Bepaalde OCMW's eisen van 'hun' studenten dat ze een vakantiejob of weekendwerk doen.

Indien een student geslaagd is, lijkt het billijk dat hij in de grote vakantie een vakantiejob doet, maar voor studenten die een tweede zit hebben kan dit een negatieve invloed hebben op de slaagkansen.

Ook het werken tijdens het academiejaar wordt best zoveel mogelijk beperkt. Voor sommige studenten kan dit de studies namelijk extra belasten.

11.7.14 Schakelprogramma's en voorbereidingsprogramma's

Schakelprogramma's en voorbereidingsprogramma's werden niet opgenomen in de RMI-wet. Het lijkt aangewezen om dit wel te doen.

12 Studeren met werkloosheidsuitkeringen

Een werkloze kan in principe geen werkloosheidsuitkeringen ontvangen wanneer hij ingeschreven is voor 'studies met volledig leerplan', aangezien hij door het volgen van deze studies niet meer beschikbaar is voor de arbeidsmarkt.

Op deze algemene regel bestaat een uitzondering voor uitkeringsgerechtigde werklozen die aan bepaalde strikte voorwaarden voldoen: zij kunnen de toelating vragen aan de RVA om met behoud van hun uitkeringen studies met volledig leerplan aan te vatten, zonder beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt.

Deze vrijstelling van artikel 93 uit het werkloosheidsbesluit van 1991 wordt hieronder verder besproken.

12.1 Definitie student

Iemand die studies met 'volledig leerplan' volgt.

12.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

De student moet 'studies met volledig leerplan' volgen en de lessen moeten plaatsvinden tijdens de werkuren. Als de lessen na de werkuren plaatsvinden, dan hoeft men geen vrijstelling aan te vragen aangezien men dan beschikbaar is voor de arbeidsmarkt.

De student moet ingeschreven zijn met een diplomacontract of met een creditcontract. Studenten die ingeschreven zijn met een examencontract kunnen geen vrijstelling aanvragen, behalve voor een verplichte stageperiode in een professioneel milieu die deel uitmaakt van de studies (artikel 94 Werkloosheidsbesluit 1991).

De RVA behandelt een examencontract en studies via afstandsleren op dezelfde manier. Men gaat er van uit dat deze studenten beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt. Een student kan dus voor afstandsleren geen vrijstelling verkrijgen behalve eventueel voor een verplichte stage.

De student mag nog geen diploma behaald hebben in het hoger onderwijs, tenzij de directeur van het RVA-kantoor vaststelt dat het al verworven diploma maar weinig inschakelmogelijkheden biedt op de arbeidsmarkt.

De vrijstelling 'artikel 93' wordt slechts één keer toegekend. De volgende opleidingen komen in aanmerking voor een vrijstelling:

- de professioneel gerichte bachelor;
- de academisch gerichte bachelor;
- de master (die in het verlengde ligt van de al gevolgde bachelor).

12.3 Invloed studiepunten

De student moet ingeschreven zijn voor minimum 27 studiepunten.

12.4 Leeftijd

De wetgeving vermeldt geen leeftijdsgrens.

12.5 Studievoortgang

De vrijstelling 'artikel 93' kan enkel verlengd worden indien de werkloze het voorgaande jaar met vrucht heeft gevolgd: de student moet dus de toelating krijgen om zich voor het volgende

academiejaar in te schrijven voor 27 of meer nieuwe andere studiepunten. Hij hoeft wel niet geslaagd te zijn voor alle studiepunten van het lopende jaar.

Overmacht vormt een uitzondering op deze regel.

12.6 Knelpunten en aanbevelingen

12.6.1 Terminologie

Men spreekt nog steeds over 'studies met volledig leerplan' hoewel deze benaming niet meer gebruikt wordt in het hoger onderwijs. De wetgeving zou duidelijker zijn indien men de oude terminologie verlaat en de begrippen toepast uit het flexibiliseringdecreet.

Ook het formulier C93 wordt best in de huidige 'flexibiliseringstaal' aangepast en vereenvoudigd.

12.6.2 Diploma-, credit- en examencontract en afstandsonderwijs

Het is duidelijk dat alleen studenten die ingeschreven zijn met een diplomacontract en een creditcontract een vrijstelling kunnen aanvragen terwijl studenten die ingeschreven zijn met een examencontract dit niet kunnen.

Voor studenten die ingeschreven zijn in het afstandsonderwijs is de wetgeving veel minder duidelijk. De RVA behandelt afstandsonderwijs op dezelfde wijze als een examencontract, maar staat er te weinig bij stil dat men bij sommige vormen van afstandslernen overdag vaste contactmomenten heeft op de school waardoor de student op die tijdstippen niet beschikbaar is voor de arbeidsmarkt.

Het zou eenvoudiger zijn als de RVA bij afstandslernen rekening houdt met de effectieve contactmomenten (lessen, stage,...). Deze contactmomenten kunnen door de instellingen gespecificeerd worden in het contract.

Indien een student afstandsonderwijs volgt met contactmomenten 's avonds of tijdens het weekend dan hoeft deze student geen vrijstelling aan te vragen aangezien hij beschikbaar is voor de arbeidsmarkt. Hebben de contactmomenten echter plaats tijdens de week overdag, dan is deze student deels niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt en moet hij voor deze contactmomenten een (gedeeltelijke) vrijstelling aanvragen.

12.6.3 Schakelprogramma's en voorbereidingsjaren

Een student die een vrijstelling 'artikel 93' heeft bekomen om een professioneel gerichte bachelor te volgen, kan een verlenging van deze vrijstelling bekomen om zijn studies verder te zetten en een master te volgen, op voorwaarde dat het om dezelfde oriëntatie (studierichting) gaat. De verlenging kan ook worden bekomen voor de 'overstapjaren' (zoals schakelprogramma en voorbereidingsprogramma) die nodig zijn om de master te kunnen aanvatten. Dat is een goede zaak. We pleiten er voor dat ook voor het volgen van een specifieke lerarenopleiding de verlenging kan worden toegestaan.'

12.6.4 Knelpuntberoepen

De knelpuntberoepen worden pas in juni bekend gemaakt voor het volgende academiejaar. Voor een uitkeringsgerechtigde werkloze die wenst te studeren, zou het aangewezen zijn om de knelpuntberoepen in januari bekend te maken, zodat de student zich op tijd kan informeren over de verschillende studierichtingen en beroepsprofielen.

13 Opleidingscheques

13.1 Definitie student

Jongeren tussen 16 en 25 jaar die tewerkgesteld zijn met een studentenovereenkomst of met een arbeidsovereenkomst van minder dan 80 uur per maand, kunnen geen opleidingscheques krijgen. Het lijkt dus de bedoeling om de 'modale' student uit te sluiten van opleidingscheques.

13.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

Met de cheques kan men een opleiding betalen bij een erkende opleidingsverstrekker. Een student die nog geen diploma hoger onderwijs heeft, kan een bijkomende tegemoetkoming verkrijgen.

13.3 Invloed studiepunten

De wetgeving vermeldt hierover niets.

13.4 Leeftijd

In principe is er geen leeftijdsvoorwaarde, maar jongeren tussen 16 en 25 jaar die tewerkgesteld zijn met een studentenovereenkomst of met een arbeidsovereenkomst van minder dan 80 uur per maand, kunnen geen opleidingscheques krijgen.

13.5 Studievoortgang

Geen vereiste.

13.6 Knelpunten en aanbevelingen

13.6.1 Te veel betaald studiegeld

Met de opleidingscheques voor werknemers kan een student de studiekosten betalen die zijn onderwijsinstelling aanrekent. Indien een student een rekening ontvangt voor zijn studiegeld als niet-beursstudent, kan hij deze rekening betalen met opleidingscheques. Indien nadien blijkt dat deze student recht heeft op een studietoelage van de Vlaamse overheid, stelt zich echter een probleem.

De onderwijsinstelling mag namelijk slechts de helft van de opleidingscheques die de student heeft betaald, terugbetalen. De andere helft moet de instelling aan de VDAB terugbetalen. Op deze manier verliest de student centen want hij had zijn opleidingscheques ook kunnen gebruiken om bijvoorbeeld boeken en cursussen aan te kopen bij zijn onderwijsinstelling.

13.6.2 Schoolkosten die niet gefactureerd worden door de instelling

Bepaalde instellingen verkopen zélf hun boeken waardoor een student ze kan betalen met opleidingscheques. In andere instellingen moet de student echter zijn schoolboeken aankopen in een boekhandel, waar hij niet met opleidingscheques kan betalen, omdat de boeken niet worden aangerekend door de instelling waar hij ingeschreven is.

Een oplossing hiervoor is dat de instelling een convenant met een boekhandel afsluit. De student koopt dan de boeken met opleidingscheques in de boekhandel en achteraf regelt de boekhandel dit met de instelling.

13.6.3 De bijkomende tegemoetkoming

Het verkrijgen van een bijkomende tegemoetkoming voor studenten die nog geen diploma hoger onderwijs hebben, is omslachtig. Het zou eenvoudiger zijn als men studenten die nog geen diploma in het hoger onderwijs behaald hebben, toelaat tot maximum 500 euro opleidingscheques te bestellen.

14 Tijdskrediet

14.1 Definitie student

Het systeem van tijdskrediet geeft werknemers uit de privé-sector de mogelijkheid om tot een betere combinatie tussen arbeid, gezin en vrije tijd te komen.

Er zijn drie vormen van tijdskrediet. Deze bijdrage beperkt zicht tot tijdskrediet in strikte zin waarbij de werknemer de mogelijkheid heeft om zijn arbeidsprestaties volledig te schorsen of te verminderen tot een halftijdse betrekking, om welke reden ook.

14.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

Een werknemer kan tijdskrediet nemen om een opleiding te volgen maar hoeft niet te specificeren welke opleiding.

Er is aan het tijdskrediet een vergoeding is verbonden. De duur van het voltijds tijdskrediet met uitkeringen is beperkt tot één jaar tenzij dat de werknemer tijdskrediet neemt voor een bijscholing. Onder bijscholing wordt verstaan: het volgen van een opleiding erkend door een van de overheden of de sectorale partners met een minimumbelasting van in principe 27 studiepunten per jaar voor het hoger onderwijs (9 studiepunten per trimester of per ononderbroken periode van drie maanden). Bovendien moet de werknemer een driemaandelijks attest van regelmatige aanwezigheid voorleggen aan de RVA.

14.3 Invloed studiepunten

Is niet van toepassing, enkel bij de uitbetaling van een uitkering langer dan één jaar (lees bij 14.2, soort contract).

14.4 Leeftijd

Het recht op deze maatregel is niet leeftijdsafhankelijk gemaakt. Er bestaan wel extra modaliteiten voor werknemers vanaf 50 jaar.

14.5 Studievoortgang

Is niet van toepassing.

14.6 Knelpunten en aanbevelingen

Tijdskrediet aanvragen is een recht van de werknemer, weliswaar met een aantal na te leven formaliteiten. De werkgever hoeft bijgevolg niet voorafgaandelijk zijn toestemming te geven, behalve in ondernemingen waar maximum 10 werknemers werken op 30 juni van het voorafgaande jaar. In dat geval is de uitoefening van het recht wel gekoppeld aan het akkoord van de werkgever.

De duur van het tijdskrediet bedraagt één jaar over de hele loopbaan. Paritaire comités en ondernemingen hebben de mogelijkheid om bij cao de duur te verlengen tot maximum vijf jaar.

Niet iedereen heeft de kans om via dit systeem een opleiding van meer dan één jaar te volgen.

Ook in deze wetgeving komt het voor dat een driemaandelijks attest van regelmatige aanwezigheid moet worden voorgelegd aan de RVA. Dit is problematisch omdat instellingen hoger onderwijs immers geen absenties opnemen. De wetgeving is verouderd.

15 Betaald educatief verlof

Betaald educatief verlof (BEV) is het recht van voltijdse en sommige deeltijdse werknemers in de privé-sector en van voltijdse en sommige deeltijdse contractuele werknemers bij een autonoom overheidsbedrijf wanneer zij, om op het werk afwezig te zijn met behoud van het normale (weliswaar geplafonneerd) loon bepaalde algemene of beroepsopleidingen volgen. Het aantal uren toegelaten afwezigheid hangt onder meer af van de aard van de opleiding en het aantal gevolgde uren. Het BEV is een recht, maar de afwezigheid moet in overleg met de werkgever (volgens de gemaakte afspraken binnen het bedrijf) gepland worden. De student-werknemer geniet van een bescherming tegen ontslag. De werknemer moet het verlof opnemen tussen de aanvang van het academiejaar en het einde van de eerste examenzitting. Eventueel kan de periode worden verlengd tot het einde van de tweede zitting.

In 2006 werd het recht op BEV ingeperkt, ondanks het grote succes. De besparing heeft vooral gevolgen voor de langere opleidingen. In deze bijdrage wordt het BEV enkel behandeld voor de 'universitaire en gelijkgestelde opleidingen'.

15.1 Definitie student

Iemand die een erkende opleiding (initiële bachelors en masters) of een specifieke erkende (vervolg)opleiding volgt met een minimum van 32 contacturen per academiejaar. De werknemer moet voltijds werken of voldoen aan een ondergrens bij deeltijdse tewerkstelling.

Het initiatief en de goedkeuring van de specifiek erkende opleidingen ligt bij de federale overheid op vraag van de opleidingsverstrekker.

15.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

De student moet ingeschreven zijn voor een diplomacontract aan een erkende instelling of voor een examencontract. De lessen moeten in principe plaatsvinden na 16u of in het weekend. Werknemers uit bepaalde sectoren, waar het paritair comité een specifieke regeling heeft uitgewerkt, hebben recht op het BEV ook voor de contacturen tijdens de werkdagen. Een inschrijving voor het Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid (GPB) komt, in tegenstelling tot de specifieke lerarenopleiding aan een hogeschool of universiteit, wel in aanmerking voor het BEV.

Afstandsonderwijs zonder contacturen komt niet in aanmerking voor het BEV.

Afstandsonderwijs met minimum 32 contacturen per academiejaar na 16u of in het weekend, komt wel in aanmerking.

Stage telt niet mee voor de contacturen en bijgevolg ook niet voor de verlofuren. Verlofuren die men mag opnemen op basis van de contacturen, kan men wel gebruiken om stage te lopen. De periode van het BEV kan eventueel verlengd worden zonder vergoeding om de stage noodzakelijk voor de opleiding te volbrengen.

Het recht op het BEV is beperkt. Wie niet slaagt na tweemaal te zijn ingeschreven voor dezelfde opleiding, verliest zijn recht (tenzij door overmacht). Eenmaal overzitten mag, trissen niet.

De student-werknemer mag al over een diploma beschikken. Er hoeft geen verband te zijn tussen de opleiding en het beroep.

15.3 Invloed studiepunten

De student-werknemer moet ingeschreven zijn voor minimum 32 contacturen. Er moet bijgevolg een omzetting gebeuren van het aantal studiepunten naar contacturen. Het is niet duidelijk met hoeveel studiepunten het minimum van 32 noodzakelijke contacturen overeen komt.

15.4 Leeftijd

De wetgeving vermeldt geen leeftijdsgrens.

15.5 Studievoortgang

Het recht op het BEV kan enkel verlengd worden indien men geslaagd is (na twee studie jaren) voor de ingeschreven opleiding.

15.6 Knelpunten en aanbevelingen

15.6.1 Soort inschrijving

De initiële bachelors en masters in avond- en weekendonderwijs komen in aanmerking (ook schakel- en voorbereidingsprogramma's). Voor de meeste andere opleidingen is er een erkenning nodig. Die is echter tijdelijk volgens de maatschappelijke behoefte. De erkende opleidingen van de paritaire comités die overdag kunnen gevolgd worden, moeten ieder jaar onderhandeld worden.

Bij het BEV hanteert men het jaarsysteem dat met het flexibiliseringsdecreet echter werd verlaten. Het begrip 'contacturen' is niet meer afgestemd op de huidige omschrijving van studiepunten en dient bijgevolg aangepast naar een pakket van studiepunten. De ondergrens van 27 studiepunten zou hier ook kunnen gehanteerd worden en lijkt realistisch in verhouding met de beschikbare tijd vanuit het kredietstelsel. Immers, heel wat erkende opleidingen kunnen omwille van de hoeveelheid momenteel niet door de cursisten gevolgd binnen de voorziene tijdsruimte. In ieder geval moet bij de erkenning van de opleiding ook de duur van de studies ingecalculeerd worden op een realistische en praktisch doenbare wijze. Het flexibiliseringsdecreet heeft ook een verschuiving teweeg gebracht van de examenmomenten zodat de werknemer-student niet altijd de nodige tijd krijgt om de examens voor te bereiden.

15.6.2 Diploma-, credit- en examencontract en afstandsonderwijs

Het BEV is een belangrijk recht op vorming en moet behouden blijven. De huidige federale wetgeving is echter niet meer aangepast aan de ontwikkelingen en de nieuwe onderwijsmodules in het hoger onderwijs van de Vlaamse overheid. Afstandsonderwijs zonder contacturen komt niet in aanmerking, terwijl een examencontract, ook zonder contacturen, wel wordt toegelaten. Idem voor de creditcontracten!

Net zoals bij de combinatie van studies met werkloosheidsuitkeringen is hier een logische afstemming nodig tussen de verschillende soort contracten waarbij er best een verschil wordt gemaakt tussen diplomacontracten en creditcontracten enerzijds en een examencontract anderzijds.

15.6.3 Stages

De studies die in aanmerking komen voor het BEV, zeker wat de professionele bachelors betreft, omvatten dikwijls ook verplichte stages. Deze stages kunnen vrijwel uitsluitend overdag ingevuld worden.

15.6.4 De erkenning door de paritaire comités

Naast de Erkenningscommissie kan ook een paritair comité een opleiding erkennen als het van oordeel is dat de opleiding nuttig is voor de betrokken sector. Alleen werknemers werkzaam in die sector hebben dan recht op BEV voor die opleiding.

15.6.5 Studievoortgang

De studievoortgang moet bij het BEV bewaard en bewaakt blijven, maar wordt beter anders ingekleurd op basis van de nieuwe wetgeving. Wellicht is het handig om ook hier de ondergrens van 27 studiepunten in te bouwen: het BEV wordt verlengd bij opname van 27 nieuwe studiepunten (zie ook RVA en studietoelagen).

15.6.6 Onderwijs en opleiding: een opdracht voor de gemeenschappen?

Aangezien vorming en opleiding nauw aanleunen bij het onderwijs- en arbeidsmarktbeleid van de gemeenschappen kan overwogen worden om de concrete werking en de bevoegdheid van dit kredietstelsel over te hevelen naar de gemeenschappen.

15.6.7 BEV niet overal gelijk

In kleinere bedrijven is omwille van de werkorganisatie het recht op BEV vrijwel onbestaande. Deze werknemers kunnen onvoldoende participeren aan de vormings- en opleidingskansen.

16 Openbaar vervoer

Enkel het treinvervoer is een federale bevoegdheid en wordt geregeld door de NMBS. Metro, tram en bus zijn regionale bevoegdheden. Voor Vlaanderen heb je de vervoersmaatschappij De Lijn, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt bediend door de MIVB. Al deze vervoersmaatschappijen hebben eigen min of meer voordelige regelingen uitgewerkt voor studenten in het hoger onderwijs. De definities, criteria, voorwaarden en formules kunnen dus grondig verschillen. Hieronder volgt een overzicht.

16.1 NMBS

De NMBS heeft verschillende formules speciaal ontworpen voor studenten.

Je hebt enerzijds de schooltreinkaart, dat is het treinabonnement voor leerlingen en studenten. Het gaat dus om een vast traject. Je kunt een schooltreinkaart nemen voor één, drie of twaalf maanden, en zelfs kiezen tussen eerste en tweede klas. De prijs van de schooltreinkaart hangt af van de te overbruggen afstand. Indien je een treinkaart neemt voor een jaar betaal je slechts 10 keer de maandprijs. Bij een driemaandelijks kaart betaal je maar 2,8 keer de prijs van een maandtreinkaart.

De schooltreinkaart kan worden gecombineerd met abonnementen voor andere vervoersmaatschappijen. Met een Omnipas of Buzzy Pazz van De Lijn, met een trajectabonnement van TEC, met een abonnement MTB voor alle vervoersnetten van de Brusselse agglomeratie, of met een abonnement voor de MIVB.

Anderzijds is er de Campuskaart, een voordelige formule die speciaal werd ontworpen voor kotstudenten. Ze is bedoeld voor studenten die slechts enkele keren per week heen en terug reizen tussen de thuisbasis en de plaats waar je school/unief volgt. Het is een kaart waarmee je vijf keer dezelfde heen- en terugreis (in chronologische volgorde) kan afleggen tussen twee Belgische stations binnen een periode van 49 kalenderdagen. De prijs hangt af

van de afstand. Je kunt kiezen tussen eerste of tweede klas. Een campuskaart valt niet te combineren met de regionale vervoersmaatschappijen De Lijn, TEC of MIVB.

Daarnaast kunnen studenten jonger dan 26 jaar ook nog altijd gebruik maken van de GO-Pass. Daarmee kan je 10 keer reizen in tweede klas tussen twee Belgische stations naar keuze. Deze passen zijn één jaar geldig vanaf aankoopdatum. Ze staan niet op naam en je kunt en mag ze dus uitlenen.

16.2 De Lijn

De Lijn heeft geen echte studentenformule maar wel een jongerenabonnement waarvan studenten tot 24 jaar gebruik van kunnen maken.

De Buzzy Pazz laat je onbeperkt reizen op alle geregeld vervoer van De Lijn. Dit abonnement geldt dus niet voor een vast traject. De Buzzy Pazz kan je ofwel nemen voor één maand, ofwel voor drie of voor een jaar (12 maanden). Er is een gezinskorting mogelijk. Voor de aankoop van een tweede Buzzy Pazz binnen hetzelfde gezin, krijg je 20 % korting. De derde en elke volgende Buzzy Pazz binnen hetzelfde gezin zijn zelfs gratis. Dan moeten wel alle Buzzy Pazzen van het gezin dezelfde aanvangsdatum en geldigheidsperiode hebben. Het gezin bestaat uit alle gezinsleden die officieel op hetzelfde adres wonen.

Studenten vanaf 25 jaar moeten een Omnipas nemen. Dit abonnement volgt hetzelfde principe (één, drie of twaalf maand) maar is gevoelig duurder. Er is geen gezinskorting bij een tweede abonnement maar je mag wel tot 4 kinderen gratis meenemen. Deze pas is goedkoper vanaf 60 jaar en helemaal gratis vanaf 65 jaar.

Verder is er de mogelijkheid van een derde betalersisteem. Steden en gemeenten, maar ook onderwijsinstellingen, kunnen (een deel van) de kostprijs van het abonnement voor hun rekening nemen als derde betaler. Zo kan er een procentuele korting op netabonnementen worden gegeven van minimaal 10% tot 100%. In het geval van woon-werkverkeer komt de werkgever voor minstens 60% tussen in de kosten. De korting kan worden gegeven aan een bepaalde doelgroep (leerlingen, studenten, personeelsleden, etc.). Lokale overheden kunnen ook kortingen geven op bepaalde types abonnementen, voor bepaalde periodes of zelfs voor bepaalde leeftijdscategorieën een gratis netabonnement aanbieden. Lokale overheden kunnen ook kortingen bieden op biljetten (bijvoorbeeld voor bepaalde evenementen), op lijnkaarten of het openbaar vervoer in de gemeente volledig gratis maken.

Enkele voorbeelden:

- Hasselt biedt gratis vervoer aan voor haar inwoners én voor studenten, cursisten of personeelsleden van één van de hoger onderwijsinstellingen op de lijnen tussen het station en campus Diepenbeek.
- in Leuven bieden stad en universiteit een gratis studentenpas aan voor de bustrajecten binnen tariefzone 40
- Oostende biedt 25% korting op de Buzzy Pazz en Omnipass en 50% aan Oostendenaars die school lopen of tewerkgesteld zijn in Oostende.
- in Kortrijk krijgen alle studenten ingeschreven aan KATHO, HOWEST, Hogent en KULAK een gratis buspas voor verplaatsingen in groot Kortrijk. Studenten gedomicilieerd in Kortrijk krijgen daarbovenop een korting van 50% voor Buzzy Pazz.
- in Gent zijn de nachtbussen in het weekend gratis.

16.3 MIVB

De MIVB biedt schoolabonnementen aan voor studenten jonger dan 25 jaar. Het geeft toegang tot het ganse MIVB-net in het Brussels Hoofdstedelijk gewest (behalve tot de nachtbussen). Er is een degressief tarief. Dat wil zeggen dat een tweede schoolabonnement, aangekocht door hetzelfde gezin binnen dezelfde tariefperiode (burgerlijk jaar), goedkoper wordt. Er gelden nog eens voordeligere tarieven voor grotere gezinnen met drie of meer kinderen. In dat geval kost het vierde schoolabonnement slechts 5 euro.

De MIVB heeft een afspraak met met de vzw Quartier Latin - student in Brussel waarbij de Vlaamse overheid bijpast voor de eerste 8.000 studentenabonnementen voor studenten in basisopleidingen aan de Vlaams-Brusselse hogeronderwijsinstellingen. De eerste 8.000 studenten betaalden in 2007 slechts 40 euro, de volgende 2000 betaalden 160 euro.

Daarnaast is er nog een speciaal MTB-abonnement dat toegang geeft tot het volledige MIVB-net (behalve de nachtbussen) én tot de Brusselse stadsnetten van De Lijn, de TEC en de NMBS. Dat is geschikt voor studenten die voor hun dagelijkse reis het openbaar vervoer van de MIVB combineren met bijvoorbeeld een Lijnbus of trein in Brussel.. Het MTB-abonnement kan je krijgen per maand of per jaar. Het is goedkoper voor wie jonger is dan 25 jaar. De korting van QLB geldt niet voor MTB-abonnementen.

16.4 Definitie student

De NMBS hanteert voor haar schooltreinkaarten en campuskaarten de volgende definitie van een student:

- jonger dan 26 jaar;
- volgt geen privé-lessen maar een leergang in het officieel of vrij onderwijs;
- heeft geen bezoldigde betrekking, winstgevend beroep en is evenmin gevestigd voor eigen rekening (uitgezonderd leercontract en stage).

De vraag is of en hoe deze laatste voorwaarde precies wordt ingevuld.

De Lijn heeft slechts één jongerenabonnement. Studenten zijn dus geen aparte categorie en worden niet gedefinieerd. Voor de derdebetalerssystemen is een definitie van student uiteraard wel mogelijk, maar deze hangt volledig af van de invulling die de lokale overheid of de onderwijsinstelling er aan geeft.

Voor de MIVB is een student een persoon, jonger dan 25 jaar die:

- dagonderwijs volgt en dat minstens 20 uur per week, verdeeld over minimum 4 dagen.
- in avondonderwijs zit en minstens 10 uur per week les volgt, verdeeld over minimum 4 dagen.

De MTB geeft enkel een jongerenkorting op haar abonnementen en dus geen definitie van student.

16.5 Soort contract en opleiding

16.5.1 NMBS

Voor de schooltreinkaart én campuskaart leveren de hoger onderwijsinstellingen dezelfde attesten af. Er worden attesten afgeleverd aan studenten met diploma- én creditcontracten maar niet aan studenten met een examencontract (tenzij het gaat om een examencontract in combinatie met een ander type). Dat wil zeggen dat eigenlijk afstandsonderwijs dat wordt gevolgd met een diplomacontract ook recht zou geven op een attest. De attesten worden afgeleverd aan studenten in bachelors, masters, ba-na-ba's, ma-na-ma's, schakel- en voorbereidingsprogramma's en lerarenopleidingen. Permanente vormingen geven geen recht op een attest voor een studentenkorting.

16.5.2 MIVB

In de praktijk (uit rondvraag) blijkt dat de Brusselse hoger onderwijsinstellingen éénzelfde soort attest uitreiken, zowel voor NMBS- als voor MIVB- schoolabonnementen. De hogescholen en universiteiten reiken dus attesten uit aan studenten met een diploma- of een creditcontract (of een combinatie met één van beide). De attesten worden uitgereikt voor alle soorten opleidingen uit de BaMa-structuur maar niet voor permanente vormingen.

De Lijn- en de MTB-abonnementen zijn jongerenabonnementen. Ook niet-studenten kunnen er aanspraak op maken. Soort contract, hoger onderwijsinstelling of opleiding is dus niet relevant.

16.6 Leeftijd

16.6.1 NMBS

Schooltreinkaart, campuskaart en Go-Pass hanteren allemaal de leeftijdsgrens van 26 jaar.

16.6.2 De Lijn

De Buzzy Pazz is een jongerenabonnement waar je als student van kan genieten tot en met je 24ste jaar. Vanaf je 25ste ben je aangewezen op de Omnipas, een abonnement voor personen vanaf 25 jaar.

16.6.3 MIVB

Als student kan je in Brussel gebruik maken van het schoolabonnement tot en met je 24ste jaar.

16.6.4 MTB

In het Brusselse stadsnet (bus, tram, metro en trein) wordt eveneens de leeftijdsgrens van 25 jaar gehanteerd.

De regionale vervoersmaatschappijen en abonnementen hanteren allen de leeftijdsgrens van 25 jaar, de NMBS stelt haar grens op 26. Dat wil zeggen dat een 26-jarige student die nog

het voordeel van een campuskaart geniet of een gemengde schooltreinkaart neemt, voor zijn busvervoer wel al de volle pot moet betalen.

16.7 Invloed studiepunten, studieomvang en studievoortgang

16.7.1 NMBS

Het aantal opgenomen studiepunten heeft geen enkele invloed, er is geen minimum bepaald. Evenmin maakt de studievoortgang uit. Zolang de hogere onderwijsinstelling je inschrijft, kan je dus een attest krijgen..

16.7.2 MIVB

De minimale omvang hier wordt nog niet uitgedrukt in studiepunten maar nog in lesuren per week. Het schoolabonnement geldt enkel voor studenten die minstens 20 uur per week les volgen in het dagonderwijs, verdeeld over minimum 4 dagen. Het schoolabonnement geldt eveneens voor studenten in avondonderwijs die minstens 10 uur per week volgen, verdeeld over minimum 4 dagen. Er zijn wel geen studievoortgangsrestricties.

In de praktijk reiken hoger onderwijsinstellingen echter dezelfde attesten uit voor NMBS én MIVB. De 20 uren en 4 dagencriteria blijken dus niet echt te worden opgevolgd.

16.7.3 De Lijn en MTB

Voor de jongerentarieven spelen het aantal studiepunten, de studievoortgang en de studieomvang geen enkele rol.

16.8 Knelpunten en aanbevelingen

16.8.1 Gebrek aan transparantie

Een voorbeeldje. Stel dat je in Zichen-Zussen-Bolder woont, 25 jaar bent en laatstejaars student geneeskunde aan de VUB in Jette. Je hebt dit jaar veel stage op verschillende plaatsen. Momenteel loop je stage in het Joseph-Bracopsziekenhuis in Anderlecht. Wat heb je dan allemaal nodig als je aangewezen bent op openbaar vervoer? Om te beginnen moet je eerst met een lijnbus naar Bilzen en dan met de trein naar Brussel-Noord. Om naar de les te gaan kan je met de trein naar Jette of met de tram (de trein is niet zo frequent). Voor je stage ben je aangewezen op het MIVB-net. Je bent te oud voor een Buzzy Pazz en zal dus een Omnipas moeten nemen voor je verplaatsingen met De Lijn. Dat dacht je eruit te halen omdat je eerste stageplaats een ziekenhuis in Vlaams Brabant was waar je met een lijnbus heen kon. Gelukkig mag je tot je 26ste nog net treinen met een campuskaart. Voor je studie- en stageactiviteiten in Brussel, heb je dan weer een MIVB-schoolabonnement nodig, maar ook daarvoor ben je te oud. Een gewoon abonnement is dan weer veel duurder. Voor de Quartier Latin-abonnementen kom je ook niet meer in aanmerking. Ook voor het goedkope MTB-abonnement ben je een jaartje te oud. Je campuskaart kan je niet combineren met een MIVB-abonnement, dat gaat immers enkel met een gewone treinkaart. Dan kan je toch maar blij zijn dat je niet net op de taalgrens woonde en ook nog van de bussen van de TEC gebruik moet maken.

Er is een enorme versnippering in tarieven, kortingssystemen, criteria, voorwaarden en procedures.

- Om bijvoorbeeld in aanmerking te komen voor de gezinskortingen op de Buzzy Pazz (20% korting voor de tweede, de derde en volgende zijn gratis) moeten alle Buzzy Pazzen dezelfde aanvangsdatum en geldigheidsdatum hebben. In gezinnen met kinderen in het leerplichtonderwijs én in het hoger onderwijs is dat geen evidentie. Hier zijn geen attesten van gezinssamenstelling nodig.
- Bij de MIVB zijn er ook gezinskortingen maar hier is wel een attest van gezinssamenstelling nodig. De kortingen voor een tweede schoolabonnement in het gezin gelden wanneer de begindata in dezelfde tariefperiode liggen (burgerlijk jaar).

In sommige grote studentensteden zijn er ook plaatselijke initiatieven om studenten te stimuleren om gebruik te maken van het openbaar vervoer en de bijkomende verplaatsingskosten te drukken. Deze zijn echter beperkt tot enkele steden. Bovendien zijn de voorwaarden en de kortingsformules sterk verschillend. Deze maatregelen kaderen soms in het kader van de stadsmarketing en hebben niet steeds de bedoeling om de studiekosten daadwerkelijk te verlichten. In grote studentsteden kunnen ze echter wel hun nut hebben. Voor studenten zijn de verschillen soms erg moeilijk te vatten of te verantwoorden.

Studenten zullen als gevolg van de flexibilisering en rationalisering van het hoger onderwijs, nochtans steeds vaker gebruik moeten maken van de verschillende vervoersnetten in het land. Er zullen vaker bepaalde modules aan andere hogere onderwijsinstellingen worden gevolgd en er komen meer en meer gezamenlijke opleidingen. Er zal dus van de studenten een toenemende mobiliteit worden verwacht. Wanneer de overheid ook wil dat hier milieuvriendelijke vervoersmodi worden gebruikt, dan zijn er bijkomende inspanningen nodig. Vandaag beperken echter alle studentenkortingen en formules zich tot verplaatsingen tussen school en thuis of tussen thuis en kot. De GO-Pass is momenteel de enige trein formule die bijkomende verplaatsingen mogelijk maakt naar andere studentensteden.

Daarom pleiten de auteurs van dit rapport voor één openbare vervoerskaart waarmee de student gebruik kan maken van alle openbare vervoersmodi op alle openbare vervoersnetten in het land, tegen een zo beperkt mogelijke administratieve kost. Op die manier bespaart men de student en/of zijn ouders veel tijd, geld, bureaucratische beslommingen en frustraties.

De Nederlandse OV-kaart bestaat al decennialang en laat de student de keuze tussen de weekformule en de weekendformule. Een weekkaart geeft recht op onbeperkt gratis reizen van maandag 4u tot zaterdag 4 uur. Bovendien geniet je op feestdagen en in de weekends een korting van 40% voor jezelf en voor tot drie personen die meereizen. Bij een weekendkaart vervallen de kortingen in de week en kan je van vrijdag 12u tot maandag 4 uur gratis rondreizen. De studievoortgangsvoorwaarden voor een OV-kaart zijn bovendien erg minimaal. Als je niet binnen de tien jaar je diploma haalt, dan betaal je een maandelijke bijdrage van 78 euro voor de OV-kaart. Dat kan je bovendien nog omzeilen door een lening aan te gaan bij de IB-groep voor nul euro. Je bent bovendien niet verplicht om de OV-kaart op te nemen. Tenslotte is er ook een soort van hardheidsclausule verbonden aan de kaart. Als je met het openbaar vervoer niet tijdig op je campus geraakt of niet meer thuis kan geraken 's avonds, en dat probleem doet zich minstens 12 dagen per maand voor, dan krijg je een bedrag van 78 euro per maand uitbetaald.

De OV-kaart is een goede maatregel om jongeren, op een leeftijd dat ze meestal al een rijbewijs hebben aan te sporen om toch te kiezen voor duurzame verplaatsingsmogelijkheden én natuurlijk om de studiekosten te drukken.

Studiekostenonderzoek uit 2001 toont aan dat het gaat om de grootste uitgavenpost voor de pendelstudenten en de tweede en derde uitgavenpost voor kotstudenten.

De OV-kaart moet er zijn voor elke student aan dezelfde kostprijs, ongeacht het aantal broertjes of zusjes of de concrete gezinssituatie. Bij financiële problemen kunnen studenten nog steeds een beroep doen op de selectieve tussenkomsten van de studentenvoorzieningen.

16.8.2 Leeftijdsgrenzen

De leeftijdsgrenzen voor de goedkopere formules zijn niet overal dezelfde. Maar fundamenteel is er nood aan voordelige formules die het statuut van de student als criterium nemen, in plaats van de leeftijd. In het kader van levenslang leren levert het hoger onderwijs toenemende inspanningen om mensen te laten herintreden en herkansen op latere leeftijd, om zij-instromers aan te trekken of in het kader van heroriëntering op de arbeidsmarkt mensen nog iets te laten bij studeren. Leeftijdsgrenzen houden geen rekening met deze nieuwe realiteit.

Bovendien rust de vraag of leeftijdsgrenzen voor studentenvoordelen niet strijdig zijn met de antidiscriminatiewetgeving. Er is sprake van discriminatie wanneer iemand op grond van leeftijd ongunstiger wordt behandeld dan een ander in een vergelijkbare situatie.

16.8.3 Initiatief overheid

Het is belangrijk dat de overheid, in overleg met de studentenvoorzieningen, een initiatief neemt om een betere afstemming van het openbaar vervoer op de noden van studenten te realiseren.

16.8.4 Andere knelpunten

Andere knelpunten zijn: de moeilijke bereikbaarheid van campussen met het openbaar vervoer, frequentie bediening, studentenpiekuren, nachtbediening, toegankelijkheid, aansluiting tussen netten, verbeterde overstapmogelijkheden/meeneemogelijkheden met de fiets.

17 Functiebeperking

17.1 Definitie student

Tot op heden is er voor het hoger onderwijs één duidelijke definitie, namelijk die uit het financieringsdecreet: studenten met een functiebeperking zijn die studenten die in het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) ingeschreven zijn. In het decreet op de rechtspositieregeling is er sprake van 'ondervertegenwoordigde groepen'. En in de omzendbrieven voor leerhulpmiddelen, tolkuren en omzettingen wordt het begrip 'handicap' gebruikt. Verder is er nog de indeling volgens typologieën in functie van GON (geïntegreerd onderwijs)-begeleiding. Tot slot is er het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, waar studenten met een functiebeperking enkele voorzieningen in het hoger onderwijs kunnen aanvragen.

17.2 Soort contract

Afhankelijk van de maatregel verschilt de benadering.

Voor de financiering van de instelling (cfr. de weging) volgt de weging de bepalingen uit het decreet.

Voor de GON-begeleiding en de aanvraag van speciale onderwijsleermiddelen, dovertolken en omzettingen in braille en grootletterdruk is er nergens sprake van contracten, om dat de regelgeving gebaseerd is op de context van het leerplichtonderwijs waar werken met contracten niet gekend is.

Voor het VAPH is er eveneens geen enkele bepaling die verwijst naar het soort contract.

17.3 Invloed studiepunten

Voor de financiering van de instellingen (cfr. de weging) volgt ook hier de weging de bepalingen uit het decreet.

Voor de GON-begeleiding en de aanvraag van speciale onderwijsleermiddelen, dovertolken en omzettingen in braille en grootletterdruk is er opnieuw geen enkele vertrouwdheid met de context van het hoger onderwijs. Voor deze voorzieningen wordt nog steeds de term 'voltijds dagonderwijs' gebruikt wordt. Vertaald naar de context van het hoger onderwijs betekent dit dat een student met een functiebeperking zich voor een minimum van 54 studiepunten moet inschrijven.

Voor het VAPH verwijst er eveneens geen enkele bepaling naar het aantal studiepunten. Het is wel mogelijk dat er provinciale afdelingen zijn die voor hun administratieve afhandeling van de aanvragen wel een clause over een minimum aantal studiepunten gebruiken. Binnen het globale decretale kader hebben de provinciale afdelingen een verregaande autonomie beslissingsbevoegdheid.

17.4 Leeftijd

Voor de financiering van de instellingen (cfr. de weging) volgt de weging de bepalingen uit het decreet.

Voor de GON-begeleiding is de leeftijdsgrens 21 jaar. Wie ouder is dan 21, moet een aanvraag indienen bij het CABO (Commissie van Advies voor het Buitengewoon Onderwijs). Voor studenten die voor de leeftijd van 21 jaar al een GON-begeleiding kregen, kan de begeleiding verder georganiseerd worden. Voor studenten die na de leeftijd van 21 jaar een aanvraag indienen bij het CABO is er momenteel onduidelijkheid. Hierbij zijn aan de auteur geen voorbeelden uit de praktijk bekend.

Voor de aanvraag van speciale onderwijsleermiddelen, dovertolken en omzettingen in braille en grootletterdruk bestaat een uitdrukkelijke leeftijdsgrens: studenten mogen niet ouder zijn dan 30 jaar voor één januari van het lopende academiejaar. In de desbetreffende omzendbrief is deze leeftijdsgrens echter niet vermeld.

Voor het VAPH is er eveneens geen enkele bepaling die verwijst naar de leeftijd.

17.5 Studievoortgang

Voor alle bovenvernoemde maatregelen wordt in principe niet gewerkt met studievoortgang. Wel is er voor de aanvraag van speciale onderwijsleermiddelen, dovertolken en omzettingen in braille en grootletterdruk een maximumperiode van 8 jaar voorzien. De studievoortgang heeft dus indirect een impact op het uitputten van de maatregelen: indien men binnen de voorziene periode de beoogde finaliteit niet behaald heeft (credits, een diploma, ...), kan men niet langer gebruik maken van die voorzieningen.

17.6 Knelpunten en aanbevelingen

17.6.1

Een eerste duidelijk knelpunt is de definitie. Terwijl de regelgever de doelgroep nu eerder klein probeert te houden (ongetwijfeld spelen budgettaire overwegingen hierin een rol), stelt men vast dat internationale regelgeving en het aankomende Vlaamse gelijkkansendecreet een veel ruimere invulling geven van de definitie handicap/functiebeperking. Een afstemming in definitie is een eerste aanbeveling. Dat daaruit een navenante grotere duidelijkheid over de toegang tot (al dan niet financiële) ondersteuning moet voortvloeien, is een tweede aanbeveling. Het is niet langer houdbaar én verdedigbaar dat onder dezelfde definitie van functiebeperking subgroepen onderling gediscrimineerd worden.

17.6.2

Een tweede duidelijk knelpunt is dat bij een aantal voorzieningen de combinatie van 'voltijds' studeren, de beperking in leeftijdsgrens en de beperking van het aantal jaren dat men de voorzieningen kan gebruiken, haaks staan op de filosofie van het flexibiliseringsdecreet. Eigen aan een deel van de doelgroep van studenten met een functiebeperking is net de nood aan een flexibeler traject, waardoor zelfs een perfecte studievoortgang nadelig kan uitdraaien in het verkrijgen van de ondersteuning.

17.6.3

Een derde duidelijk knelpunt is de samenhang tussen de maatregelen. Het komt voor dat een student (bijvoorbeeld een brailist) die een opleiding aan een hogeschool volgt, drie verschillende aanvraagprocedures moet doorlopen: een voor GON-begeleiding, een voor individuele materiële bijstand in hoger onderwijs (in concreto pedagogische hulp) en de vragen voor de financiering van speciale onderwijsleermiddelen en omzettingen in braille. Reken hierbij ook de aanvraag voor faciliteiten in de instelling voor hoger onderwijs zelf, en men ziet dat de student behoorlijk wat procedures moet 'doorstaan'.

Naast de vele procedures, vormt de afstemming van de maatregelen een probleem. De decreetgever geeft geen duidelijke visie over hoe studenten met functiebeperkingen kunnen gefaciliteerd worden, waardoor er net een veelheid aan procedures is. Bijkomend knelpunt is dat de beslissing over bijvoorbeeld de aanvraag van speciale onderwijsleermiddelen, dovertolken en omzettingen in braille en grootletterdruk, vaak wordt gestuurd vanuit budgettaire overwegingen. Dit betekent dat het discours nog te veel doet denken aan het gunstprincipe in plaats van aan een rechtsprincipe. De oplossing ligt dan ook voor de hand:

een decretaal kader op maat van het hoger onderwijs en op maat van de individuele studenten met een functiebeperking.

18 Verblifswetgeving

18.1 Verblifrecht als student

Niet-EER-onderdanen kunnen een tijdelijk verblifrecht krijgen om hoger onderwijs te volgen in België. De voorwaarden waaraan deze personen moeten voldoen om toegang tot het grondgebied en verblifrecht te verkrijgen, worden bepaald door de federale verblifswetgeving¹¹ en worden verduidelijkt in een omzendbrief¹². Het recht op verblijf is in dit geval steeds gekoppeld aan de studies.

18.1.1 Definitie student

De vreemdeling verblijft in de hoedanigheid van student op het grondgebied en studeren vormt zijn hoofdbezigheid.

18.1.2 Soort contract (opleiding, instelling, inclusief afstandsonderwijs)

Het soort contract wordt in de huidige wetgeving niet gespecificeerd. Er wordt enkel gesteld dat men als regelmatige student ingeschreven moet zijn in een door de staat erkende, georganiseerde of gesubsidieerde instelling. Het moet in principe gaan om een inschrijving in het hoger onderwijs, maar ook een voorbereidend jaar (bijv. talenonderwijs) of onderwijs voor sociale promotie worden aanvaard; afstandsonderwijs niet. In de praktijk worden momenteel enkel inschrijvingen met een diplomacontract aanvaard om in de hoedanigheid van student verblifrecht te genieten.

18.1.3 Invloed studiepunten

De huidige wetgeving specificeert geen minimum aantal studiepunten waarvoor men ingeschreven moet zijn. Wel wordt gesteld dat men onderwijs moet volgen met 'voltijds leerplan'. Indien de student onderwijs wenst te volgen met een 'beperkt uurrooster', moet hij of zij aantonen dat studeren de hoofdbezigheid vormt. Momenteel hanteert men in de praktijk een ondergrens van 54 studiepunten. Voor aanvullende opleidingen zoals manama's kan een uitzondering gemaakt worden en wordt de opname van de studiepunten soms gespreid over meer dan één academiejaar.

18.1.4 Leeftijd

Er zijn geen leeftijdsgrenzen bepaald.

¹¹ Art.58-61 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen

¹² Omzendbrief van 1 oktober 2005 (B.S. 6 oktober 2005) betreffende het verblijf van vreemdelingen die in België wensen te komen studeren, zie ook: <http://www.vmc.be/vreemdelingenrecht/wegwijs.aspx?id=196>

18.1.5 Studievoortgang

De verblijfswetgeving stelt dat het verblijfsrecht van de student beëindigd kan worden wanneer de student zijn studies op overdreven wijze verlengt, hij een studentenjob uitoefent die de normale voortzetting van zijn studies hindert of indien hij zich zonder geldige reden niet aanmeldt voor de examens.

In de volgende gevallen kan de minister van Binnenlandse zaken oordelen dat de student zijn studies op overdreven wijze verlengt¹³:

- wanneer de student in dezelfde studierichting gedurende drie opeenvolgende school- en academiejaren voor geen enkel examen geslaagd is of gedurende de laatste vier studie jaren niet voor ten minste twee examens is geslaagd;
- wanneer de student op zijn minst twee verschillende studierichtingen heeft aangevat zonder in de loop van vier opeenvolgende school- of academiejaren voor enig examen geslaagd te zijn of zonder in de loop van de laatste vijf studie jaren voor ten minste twee examens geslaagd te zijn;
- wanneer de student op zijn minst drie verschillende studierichtingen heeft aangevat zonder in de loop van de twee voorafgaande studierichtingen enig einddiploma behaald te hebben.

Indien de minister op deze gronden een bevel om het grondgebied te verlaten wenst af te geven, moet hij het advies inwinnen van de autoriteiten van de instelling waar de student is ingeschreven en van de instelling waar hij het vorige academie- of schooljaar was ingeschreven.

18.1.6 Knelpunten en aanbevelingen

De huidige federale verblijfswetgeving is momenteel (nog) niet aangepast aan het flexibiliseringsdecreet van de Vlaamse Gemeenschap. De huidige praktijk waarin een verblijfsrecht als student alleen bekomen kan worden op basis van een diplomacontract met minstens 54 studiepunten, ontnemt buitenlandse studenten de mogelijkheid om hun studietraject flexibeler te doorlopen.

Daarom stellen de auteurs van dit rapport voor om de definitie van 'student' in de federale verblijfswetgeving in overeenstemming te brengen met de definitie van 'student' zoals in dit document wordt voorgesteld. Daardoor zou men niet-EER-studenten verblijfsrecht kunnen geven wanneer zij zich inschrijven met een diplomacontract van minstens 27 studiepunten, behalve in het diplomajaar.

18.2 Toegang tot hoger onderwijs bij de facto verblijf op het grondgebied

18.2.1 Knelpunten

Naast de hierboven beschreven groep van buitenlandse studenten zijn er ook vreemdelingen die de facto op het grondgebied verblijven en in die hoedanigheid toegang wensen te krijgen tot het hoger onderwijs. In dit geval is het verblijfsrecht niet gekoppeld aan het studentenstatuut. Meer zelfs, voor deze studenten is het onduidelijk of beschikken over

¹³ Verschueren, H., Het verblijfsrecht van de buitenlandse student in: Van Hoestenbergh L. en Verstegen R. (red.) Student en recht. Juridische en sociale gids voor het hoger onderwijs, Leuven, Acco, 2007 (p.290-291)

een wettig verblijf een voorwaarde is om hoger onderwijs te kunnen volgen. Op dit punt zijn de Vlaamse onderwijswetgeving en de federale verblijfwetgeving onvoldoende op elkaar afgestemd.¹⁴

Hoewel een wettig verblijf geen toelatingsvoorwaarde is in de onderwijswetgeving, wordt dit meer en meer geëist door hogeronderwijsinstellingen. Voor vreemdelingen met een wettig verblijf (zoals bijv. erkende vluchtelingen, personen die een verblijfsmachtiging hebben bekomen op basis van artikel 9bis (het vroegere artikel 9, lid 3) van de Vreemdelingenwet, gezinsherenigers, ...) stelt zich geen probleem. Maar er is ook een groep van personen die weliswaar geen wettig verblijf hebben, maar die wel nog een beroeps- of verblijfsrechterlijke procedure lopen hebben. Het gaat dan vaak om afgewezen asielzoekers die tegen hun negatieve beslissing beroep hebben aangetekend bij de Raad van State of die een regularisatieaanvraag hebben ingediend. Voor hen wordt het steeds moeilijker om nog toegang te krijgen tot het hoger onderwijs. Bovendien voert elke instelling een eigen beleid en is het beleid terzake vaak erg ondoorzichtig.

18.2.2 Aanbevelingen

Vreemdelingen zonder wettig verblijf die nog een procedure lopen hebben, moeten worden toegelaten tot het hoger onderwijs. Het college van regeringscommissarissen heeft overigens geen (juridisch) bezwaar tegen een inschrijving in het hoger onderwijs. In hun werkingsverslag lezen we: 'Wanneer een procedure waarmee een uitgewezen student deze uitwijzing aanvecht nog loopt, mag deze student nog worden ingeschreven'.¹⁵ Deze vreemdelingen hebben immers nog altijd een zeker perspectief op een definitief verblijfsrecht. In afwachting hiervan moeten zij de kans krijgen om hoger onderwijs te volgen. Op die manier kunnen zij hun tijd zinvol besteden door het verwerven van extra competenties en studiebewijzen. Een diploma hoger onderwijs kan hun tewerkstellingskansen op het moment dat hun verblijf alsnog gelegaliseerd wordt, enorm verhogen. Wanneer de eindbeslissing uiteindelijk negatief is, kan een studie in het hoger onderwijs een grote meerwaarde hebben bij terugkeer naar het herkomstland.

Bovendien moet een toelatingsbeleid ook voldoende transparant zijn. Duidelijke toelatingsvoorwaarden en goede afspraken met kandidaat-studenten in een kwetsbare verblijfssituatie zijn noodzakelijk. Wie zich aanmeldt bij een hogeschool of universiteit, moet een duidelijke verklaring krijgen indien zijn inschrijving geweigerd wordt. Wanneer deze persoon wel toegang krijgt, moet duidelijk afgesproken worden wat er gebeurt wanneer de betrokkene volledig uitgeprocedeerd geraakt. Mag hij/zij het academiejaar nog afwerken? Krijgt hij/zij nog een diploma? Een transparant toelatingsbeleid met duidelijke afspraken zou voor heel wat vreemdelingen in een kwetsbare verblijfssituatie heel wat onzekerheid wegnemen en hen behoeden voor onnodige stress tijdens de studies. Dit komt de studievoortgang alleen maar ten goede.

Precies omwille van de kwetsbare verblijfssituatie bij inschrijving, is het mogelijk dat de vreemdeling uitgeprocedeerd raakt tijdens de studies. De student heeft echter een studiecontract afgesloten met de instelling waarin hem het recht verleend wordt om lessen te volgen en/of examens af te leggen om zo een aantal studiepunten te verwerven. Men kan

¹⁴ Vanheule, D., 2007. Buitenlandse studenten in het hoger onderwijs: over de onvolkomen co-existentie van onderwijs- en verblijfwetgeving, *Hogelijn Tijdschrift* (15) en Verstege, R., 2007. Rechten van de student en rechtsbescherming, In: Van Hoestenbergh, L. en Verstege, R. (red.), *Student(en) recht. Juridische en sociale gids voor het hoger onderwijs*, Leuven: ACCO.

¹⁵ College van commissarissen van de Vlaamse Regering bij de hogescholen, *Verslag over de werking van het commissariaat in 2005-2006*, Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2007

dus stellen dat de student minstens het recht heeft om dit contract af te werken. Bij een goede studievoortgang komt het de onderwijsinstelling niet toe om de student te verhinderen om de opleiding verder te zetten en te voltooien.

Het is aanvaardbaar dat hogescholen en universiteiten bij inschrijving de verblijfssituatie van de kandidaat-student nagaan. Het is echter niet de taak van de instelling om het statuut te blijven controleren in de loop van het academiejaar. Dit is een louter politionele taak die de hogeronderwijsinstellingen niet toekomt. Nochtans is dit wel een courante praktijk in een aantal hogescholen waar studenten verplicht worden om hun (verlenging van hun) tijdelijke verblijfsdocumenten maandelijks te tonen. Enkel op het moment dat de kandidaat-student een studiecontract afsluit, zou de instelling het verblijfsstatuut mogen nagaan. Dit laat de instelling toe om een gemotiveerde beslissing te nemen over het al dan niet verlenen van toegang.

De discussie over het toelatingsbeleid moet ook opengetrokken te worden naar de verantwoordelijkheid van de instelling om de kansen van studenten op een succesvol studietraject te maximaliseren. Instellingen zouden bij het vormgeven aan hun toelatingsbeleid ook werk moeten maken van een zorgbeleid dat vreemdelingen dezelfde kansen geeft als hun medestudenten. In de engagementsverklaring 'Diversiteit als meerwaarde' van het Vlaamse hoger onderwijs¹⁶ verbinden de Vlaamse hogescholen en universiteiten zich ertoe niet alleen te streven naar een optimale toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor kansengroepen. Zij hebben zich ook voorgenomen om de doorstroming van kansengroepen doorheen het hoger onderwijs te ondersteunen. Een aangepast onderwijs- en studentenbeleid, alsook toegang tot (selectieve) sociale voorzieningen is noodzakelijk om ook personen met een kwetsbare verblijfssituatie dezelfde kansen te geven als hun medestudenten.

¹⁶ Diversiteit als meerwaarde. Engagementsverklaring van het Vlaams hoger onderwijs, 31 mei 2005